

Ungdomars och unga vuxnas egna uppfattningar om alkohol och narkotikabruk

- En kvalitativ studie

LUNDS UNIVERSITET

Av: Daniel Ryderdal & Oscar Johansson

SOPA63 HT17

Lunds Universitet, Campus Helsingborg

Handledare: Mats Hilde

Abstract

Authors: Daniel Ryderdal and Oscar Johansson

Title: Young people's and young adults' own perceptions of alcohol- and drug use. A qualitative study.

Supervisor: Mats Hilte

Assessor: Weddig Runquist

The thesis examines young people, age 18-24, and their thoughts on drugs and alcohol. We examine their views on cannabis, alcohol, and heavy-end drugs. We examine their attitudes with focus on identity, normalization and social context. We come to the conclusion that the youth of today are in the process of normalizing drugs such as cannabis and ecstasy, and that they propagate their views further, onto other groups. We notice a distancing from alcohol, and a decreased use, but this use is in turn replaced by other substances. The youth of today use different substances for different occasions, why and what they use can be for many different reasons such as pain relief, stress relief, focusing, partying, relaxing, having fun with friends and for exploring their inner self. We examine their statements and reasoning, to try to understand their thoughts.

Key Words: Normalization, youth, alcohol, drugs, attitudes.

Förord

Vi skulle först och främst vilja tacka vår handledare Mats Hilde för värdefull input och givande handledningsmöten som ständigt drivit oss framåt. Vi skulle även vilja tacka Ulla Urde för hjälp med textens stil och språk. Samt vår examinator Weddig Runquist som hjälpt oss färdigställa studien. Slutligen vill vi tacka de respondenter som samarbetsvilligt ställt upp för intervju och delat med sig av sina erfarenheter, åsikter och uppfattningar.

Innehållsförteckning:

1.	Inledning	5
	1.1 Problemformulering	5
	1.2 Syfte och frågeställningar	8
	1.3 Arbetsfördelning	8
2.	Teoretisk utgångspunkt	8
	2.1 Socialkonstruktivism	8
	2.2 Ungdomskulturer och identitetsskapande	9
	2.3 Accounts	11
	2.4 Neutraliseringstekniker	12
3.	Kunskapsläget	13
	3.1 Ungdomstid och relation till alkohol och narkotika	13
	3.2 Normalisering	15
4.	Metod och metodologiska överväganden	18
	4.1 Val av metod	18
	4.2 Urval	19
	4.3 Val av intervjuform	20
	4.4 Genomförande av intervjuer	21
	4.5 Metodens tillförlitlighet	23
	4.6 Forskningsetiska överväganden	24
	4.7 Bearbetning och analysmetod	26
5.	Resultat och analys	28
	5.1 Alkoholens roll och sociala ställning hos ungdomar	28
	5.2 Narkotikans roll och sociala ställning hos ungdomar	33
	5.3 Livsstil och ungdomskulturer	37
	5.4 Normalisering och avnormalisering	40
	5.5 Sociala gränsdragningar och berusning i kontext	43
	5.6 Resultat	46
6.	Slutdiskussion	47
	Referenslista	50
	Bilaga 1	53

1. Inledning

Unga som använder narkotika lyfts fram som ett samhällsproblem med den svenska nolltoleransen mot droger och den nollvision man arbetar efter. Tidningar och media rapporterar om en allt liberalare syn på narkotika hos ungdomar. Likaså har bilden av den typiska brukaren av narkotika förändrats inom ungdomskulturerna (Duff 2003, s. 435). Finns det en ny typ av brukare som har det bra ställt och är socialt integrerad? Dessa ungdomar sammankopplar sitt bruk av narkotika främst med olika sinnesstämningar som party och avkoppling (SOU 2000:126, s. 112). Håller rollen som alkohol och narkotika har, samt dess sociala ställning i ungdomsgrupper på att förändras?

Vi använder oss av olika begrepp som t.ex. substanser, preparat och narkotika. Dessa termer är synonyma. Narkotika går även in under termen drog. Även alkohol är en drog, men i och med dess status i samhället så betraktas alkohol ofta inte som det. Därmed har vi valt att inte benämna alkohol som en drog, för att förenkla för läsaren.

1.1 Problemformulering

Andelen ungdomar som experimenterat med narkotika i Sverige är mellan 15-20 % och merparten av ungdomarna har testat alkohol. Under övergångstiden mellan barn och vuxen är man generellt sett mest benägen till ett normöverträdande beteende, även kallat ett riskbeteende (Tengström & Gunnarsson 2012, s. 451-452). I CANs rapport (164, 2017 s. 6) skrivs det att den andel av befolkningen som testat narkotika är relativt oförändrad under 2000-talet, detta efter en uppgång under föregående årtionde, det man kan se är att användningen blivit något mer intensiv bland ungdomar och unga vuxna.

Det som nämns som de två huvudsakliga faktorerna för omfattningen av bruk av narkotika är tillgänglighet och efterfrågan samt normer och uppfattningar (Forkby, Olausson & Turner 2013, s. 16). 2012

Johnson, Richert och Svensson (2017, s. 207) skriver att tonåringar/ungdomar börjar att prova på vuxna roller och livsstilar som kan innefatta tobak, alkohol och andra typer av narkotika

samtidigt som föräldrarnas inflytande blir mindre och kamraternas inflytande ökar (Johnson, Richert & Svensson 2017, s. 208).

Percy et al. (2011, s. 6) skriver i en brittisk studie som undersöker ungdomars alkoholkultur att ungdomar som dricker alkohol till en början gör det av nyfikenhet som man sedan delar med de inom vänskapskretsen. Där vissa börjar dricka på grund av gruppsytryck, för att inte vara den enda som inte gör det. Efterhand börjar ungdomarna utveckla egna dryckesseder och alkoholkultur som rör vad man dricker, när man dricker, var de dricker och hur mycket de dricker. Över tid tenderar ungdomarna, när de går över till att bli unga vuxna att utveckla en viss nivå av självbehärskning vad gäller alkoholkonsumtionen. Ofta genom begångna misstag. Inte bara detta gör ungdomar utsatta när de dricker alkohol utan även situationer där de byter den sociala kontext där de dricker alkohol (Percy et al. 2011, s. 7).

När det kommer till narkotika tenderar brukets orsaker och innebörder att glömmas bort, alltså varför individer och grupper använder olika typer av narkotika (Hilte 2005, s.55). ”I ett sociologiskt perspektiv ingår narkotika snarare i en väv av sociala betydelser som är kopplade till olika lokala kulturer, där de används som byggstenar för att skapa olika sociala världar.” (Hilte 2005, s 55).

Hilte (2005, s.58-59) skriver att ungdomar idag ses som en separat social kategori och ungdomstiden som en särskild fas i livet. Utvecklingen av en livsstil och stiliseringen av konsumtionen är en viktig aspekt av livet som ung. Detta utgör centrala faktorer i förståelsen av ungdomars drogbruk och dess betydelser. Bruket av alkohol och narkotika är en del av en strävan efter att forma den egna identiteten och sociala tillhörigheten (Ibid). Den rekreationella användningen av alkohol och narkotika bör därför ses som kulturella uttryck, och inte som symptom på medicinska tillstånd. Uttrycken man benämner är att drogbrukets tid och plats skiljer sig från arbetets värld, en sekularisering av narkotika som då får en mer central roll och betydelse, där den primära betydelsen blir förmågan att förändra och påverka känslöstämningar och sinnesintryck. Dessutom blir alkohol och narkotika symboler för den

fria, icke-produktiva tiden där man lämnar arbetets (eller skolans) auktoritet, underordning och krav för att koppla av.

I ett Australiensiskt paper utfört av Duff (2003, s. 434), har författaren undersökt brittisk och australiensisk utveckling kring droger och normalisering i ungdomskulturer, med grund i Parkers normaliseringsteori. Författaren menar att användningen av narkotika i ungdomskulturer alltmer betraktas som en normal och icke-kontroversiell aspekt av unga individers livserfarenheter. Något som gör det intressant att se hur ungdomar och unga vuxna uppfattar narkotika samt alkohol och användandet av dessa. Duff (2003, s.435) pekar även på att en anledning till ett ökat användande av ungdomar och unga vuxna har att göra med ett skifte i tillgängligheten av narkotika och en förändring i hur unga använder sin fritid och vänskapsband. Detta tyder på att narkotika har skakat av sig sina associationer med avvikelser och brottslighet inom ungdomskulturen och att man ser ett ökat antal ungdomar som använder narkotika rekreationellt och fortfarande är välanpassade i samhället samtidigt som de är icke-risktagande och målorienterade. Narkotika är en del av deras livsrepertoar.

Duff (2003, s. 435-436) skriver att bruk av narkotika har flyttats från marginalerna av subkulturerna till att bli allt vanligare i ungdomars livsstil. Denna förändring inom ungdomskulturerna gällande uppfattningar och medvetenhet om narkotika, i samband med en snabb ökning av den sociala tillgängligheten, är nyckeln till vad man menar har blivit en normalisering av ett rekreativt bruk av narkotika bland ungdomar. Om inte alltid normaliserat så i alla fall normalt och vanligt i många ungdomskulturer (Duff 2003, s. 444). En anledning till att man menar att det blivit så här kan man anta är vad Giddens (1999, s. 3) kallar för en nedgång av traditionella värderingar och sociala normer i moderna, industrialiserade samhällen. Brain, som skriver om ungdomskulturer och alkohol i ett brittiskt sammanhang (2000, s. 8) skriver att detta lett till en individualisering då ungdomar alltmer är tvingade att förlita sig på sina val skapa sina egna livserfarenheter i tider av osäkerhet. Detta skapar helt nya livsstilar för ungdomar som till skillnad från tidigare generationer hade mer tydlig strukturell påverkan från både familj och samhälle. Dessa nya livsstilar skapar i sin tur nya ungdomskulturer. Narkotikan har blivit upptagen i ett komplext nätverk av stil,

distinktion och individualisering som dominerar dessa ungdomskulturer. Där olika narkotiska substanser har olika betydelser och kopplas samman med olika effekter och känslor (Siokou 2002, s. 12).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka ett antal ungdomars och unga vuxnas syn på ungas alkohol- och narkotikabruk och dess status inom deras ungdomskulturella kretsar. Vi är särskilt intresserade av eventuella tendenser att normalisera bruk av alkohol och/eller narkotika.

- Vilken syn har ungdomar och unga vuxna på alkohol och narkotika och vilken funktion har dessa i deras liv?
- Hur normaliserar/avnormaliserar ungdomar och unga vuxna alkohol och narkotika?

1.3 Arbetsfördelning

Vi har sett till att ha ett nära samarbete för att optimera våra resurser och har både språkligt och innehållsenligt synkroniserat oss. I de fall vi skrivit på olika delar har vi gjort en genomläsning av varandras texter för att säkerställa att vi båda står för det som står i texten, men även för att behålla en röd tråd genom studien. I de fall där vi har delat upp arbetet på detta sätt så är det med tidsaspekten och effektivitetsskäl i åtanke. Samtliga delar är dock genomarbetade tillsammans för att få till en så enhetlig sammanställd studie som möjligt.

2. Teoretisk utgångspunkt

2.1 Socialkonstruktivism

I en ständigt föränderlig värld, där varje generation formar sina egna värderingar så har vi valt att utgå från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Det finns bakomliggande faktorer till att människor tänker, tycker och beter sig som de gör, och hur folk tänker är format just av omgivningen. Denna teori går att applicera på ungdomars betenden i relation till samhällets uppfattningar (Barlebo Wenneberg 2010, s. 10-11). Det socialkonstruktivistiska perspektivet går att applicera på teorier inom ämnet som kopplas till våra frågeställningar.

Kontextuell konstruktivism baseras på att konstruktioner och definitioner relateras till dess historiska och sociala kontext. "Problemet" eller företeelsens existens åsidosätts för att istället betona dess objektiva existens i kontext (Sahlin 2013 s. 138-139). Kontextuell konstruktivism kan ses som en mittpunkt mellan den vulgära konstruktivismen som inte problematiserar sanning och existens, samt den strikta konstruktivismen som jämför påståenden med andra utsagor om verkligheten. Eftersom den kontextuella konstruktivismen istället utgår från att man med rimliga argument kan legitimera tolkningen av de sociala förhållandena, kommer vi använda oss av denna typ av konstruktivism (Ibid).

2.2 Ungdomskulturer och identitetsskapande

Lalander och Johansson (2012, s 9) skriver att ungdomar skapar symboler, stilar och identitet i ett försök att hantera livet i samhället de växer upp i. Hur de successivt utvecklar en egen förståelse av sina sociala och kulturella positioner. Grupp-kulturer, eller mikrokulturer, förekommer i varje umgängeskrets, det finns alltså inte en ensam ungdomskultur, även om grupperingar emellan har flera skärningspunkter. Det är i dessa grupperingar ungdomarna bildar sin identitet och världsbild (Lalander & Johansson, 2012, s 10-11).

Hilte (2005, s. 55-56) pratar om att det inte är ovanligt att alkohol och narkotika används för att skapa identiteter och sociala tillhörigheter, men även för att definiera olika sociala tillhörigheter och för att uttrycka känslor. Det kan handla om konstruktion av den egna könsidentiteten eller för att uttrycka klasstillhörighet. Och just ungdomar använder ibland alkohol och droger som en social markör på vuxenblivandet. Alkohol och narkotika är sedan länge ett inslag i olika ungdomskulturer även om alkoholkonsumtionen har en betydligt längre tradition (Hilte 2005, s. 57). Dessa ungdomskulturer som växt fram har dessa generella kännetecken gemensamt:

- De är kulturer av fritid snarare än av arbete.
- Sociala relationer organiseras runt kamratgruppen och är både kollektiva och individuella

- De utvecklar ungdomsspecifika livsstilar präglade av olika sociala tillhörigheter som tex kön, klass och etnicitet (Hilte 2005, s. 58)

Narkotikans betydelse i dagens ungdomskultur skiljer sig från förr främst genom att tid och plats för bruket skiljs ut från arbetets värld. Men även vad gäller den primära betydelsen att kunna förändra och påverka känslöstämningar och sinnesintryck. Detta gör att alkohol och narkotika blir symboler för den icke-produktiva och fria tiden där man lämnar arbetets värld bakom sig för att kunna koppla av, en sorts flykt från auktoritet och underordning i arbetets värld. Ungdomars rekreationella bruk av narkotika är inte bara ett identitetsarbete utan även en praktisering av frihet och självständighet (Hilte 2005, s. 58-59).

Giddens (2002, s. 10-11) menar att det sker en avtraditionalisering i och med framväxten av nya självidentitetsmekanismer i det moderna samhället. Självet måste skapas reflexivt, genom iakttagande av sig själv gentemot omvärlden under en tid av en mycket större frihet, osäkerhet och valmöjligheter än tidigare samt under en tidsepok (ungdomstiden) som förr knappt existerade. Giddens (2002, s. 44) påpekar att dagens moderna samhälle medför en grundläggande dynamik i vardagslivet som är ansluten till förändringar i tillitsmekanismerna och riskmiljöerna, där tillit är ett medel i interaktionen med de abstrakta systemen som tömmer vardagslivet på dess traditionella innehåll men även skapar globaliserade effekter. Detta innebär att det skapas nya riskparametrar som var antingen helt eller delvis okända för tidigare historiska epoker, som den förlängda ungdomstiden och de utmaningar som kommer med den (Giddens 2002, s. 11-12).

Den förlängda ungdomstiden riskerar att medföra en stark känsla av ångest och otrygghet, kopplat till en allt större mängd valmöjligheter som tidigare bestod av en tydligare övergång till vuxenlivet. Där arbete, giftermål och försörja familj var tydliga inslag som förseglade övergången till vuxenlivet. Idag bryter det moderna samhället ner det tidigare samhällets och traditionernas skyddsnät och riskerar att få individer i känsliga perioder som den förlängda ungdomstiden att känna sig vilse och ensamma, i ett samhälle där individen kan känna avsaknad av psykologiskt stöd och en trygghetskänsla som den traditionella miljön erbjöd i

större utsträckning. Något som med tiden har förändrat ungdomskulturer och ungdomars sociala roll inom densamma (Ibid).

2.3 Accounts

Accounts är ett språkligt verktyg som används när en handling är föremål för en värderingsprövning. Accounts som verktyg är viktiga element i den sociala ordningen eftersom de är yttranden som görs för att förklara ett för omgivningen ogynnsamt beteende och då förhindrar att konflikter uppstår genom att språkligt överbrygga klyftan mellan handling och förväntan (Scott & Lyman 1968, s. 46). Med ett account menas alltså ett yttrande från en individ eller social aktör för att förklara oförväntat eller ogynnsamt beteende som faller utanför omgivningens förväntningar. Oavsett om detta beteende är individens/den sociala aktörens eget eller andras beteende och om den omedelbara orsaken till yttrandet kommer från individen själv eller omgivningen spelar ingen roll. Då även omgivningen kan göra yttranden som den individen känner ett behov av att parera. Ett account behöver inte användas om beteendet är rutinmässigt och baserat på sunt förnuft utifrån en kulturell miljö som erkänner beteendet som ett sådant (Ibid).

I analysen kommer vi att beröra och använda oss av uttrycken *ursäkter* och *rättfärdigande* som är två olika typer av begreppet accounts. Detta för att kunna redogöra för hur vissa av våra respondenter använder sig av ursäkter och rättfärdiganden gällande deras bruk av narkotika. Men även för att analysera hur de använder sig av underbegrepp (text *bakgrundsförväntningar*) till dessa två accounts när det kommer till förväntningar kring alkohol. Dessa två uttryck, ibland båda två kan komma till uttryck när en individ anklagas för ett visst beteende eller ett som anses ovälkommet för den stora massan. Ursäkter används för att lindra och mildra ansvaret när beteendet ifrågasätts. Individen kan även erkänna handlingen som sådan, men utan att ta ansvar för densamma. Rättfärdiganden används när man accepterar ansvaret för beteendet men förnekar det negativa som associeras med det (Scott & Lyman 1968, s. 47). Speciellt eftersom att narkotika är olagligt så kan vi tänka oss att ungdomar använder sig av olika former av accounts som ursäkter och rättfärdigande för att rättfärdiga sitt bruk.

I analysen kommer vi även att nämna följande termer som tillhör accounts:

- *Scapegoating* (att utse en syndabock) som tillhör accountet *ursäkter*.
- *Självförverkligande* som tillhör accountet *rättfärdigande*.
- *Honoring accounts* som handlar om att det till exempel finns rutiner för att ursäkta och rättfärdiga ett beteende. Accounts kan bli både *honored* och *not honored* (hedrade eller ej). Om accountet blivit *honored* så har ursikten eller rättfärdigandet använts effektivt och jämvikten återställs.
- *Bakgrundsförväntningar* som är en uppsättning tagen för givna idéer som tillåter interagerande individer att tolka kommentarer och yttranden som sägs i olika sammanhang.

2.4 Neutraliseringstekniker

Neutraliseringstekniker är ett antal tekniker som en individ kan använda sig av för att neutralisera etiska och moraliska spärrar. Dessa etiska och moraliska spärrar ska normalt hindra individen att utföra handlingen, men när dessa inte gör det används neutraliseringsteknikerna för att rättfärdiga handlingen så att individen inte skuldbelägger sig själv. Detta görs genom en omskrivning av handlingen, vilket gör att samhällets och omgivningens etablerade normer upphävs (Sykes & Matza 1957, s. 664). Genom ett rättfärdigande som har ett lyckat utfall lyckas individen värja sig från skuldanklagelser och självrannsakan, en sorts rationalisering. Användandet av en eller flera neutraliseringstekniker bidrar till en legitimering, eller en upplevd sådan av handlingen som individen utfört. Detta i sin tur riskerar att leda till en upprepning av handlingen om den även accepterats av individens umgängeskrets (Ibid).

Vad gäller neutraliseringstekniker så kan det förklara varför en del av studiens respondenter valt att neutralisera en handling samt ett bruk av en substans som är olaglig. Varför man inte ser den skada eller de offer som skapas genom bruket av narkotika och att brukaren hjälper till att hålla liv i den lokala droghandeln, vilket i sin tur föder en viss form av kriminalitet. Men även hur man ser på exempelvis legalisering och statens nolltolerans.

Neutraliseringsteknikerna som är relevanta för oss är följande:

- *Förnekande av skada* (som kan åsamka en själv eller någon annan på grund av handlingen i fråga, antingen att handlingen inte leder till skada eller att den skada som uppkommer av handlingen inte kan kopplas till individen).
- *Förnekande av offer* (att det inte finns någon som tar skada av det man gör).
- *Fördömmande av fördömarna* (individen skiftar fokus från sin egen handlingen till motivet och beteendet hos den som fördömde handlingen eller beteendet i fråga).
- *Förnekande av ansvar* (individen tar inte ansvar för den handling den utfört, oavsett om handlingens intention är avsiktlig eller inte).

(Sykes & Matza 1957, s. 665-670).

Neutraliseringsteknikerna kan i viss mån likna uttrycket *rättfärdigande* som är en del av begreppet accounts. Då rättfärdigande innebär att man neutraliserar negativa associationer som hör till beteendet eller handlingen. Skillnaden blir att neutraliseringstekniker även kan lämpa sig på rättfärdigande av en enskild handling eller ett mer generellt beteende, inte bara för rättfärdigande av ett beteende som pågått under en viss tid (Scott & Lyman 1968, s.51). Detta lämpar sig då vi har respondenter som har brukat narkotika under tid men även respondenter som enbart testat vid ett eller enskilda tillfällen.

3. Kunskapsläget

3.1 Ungdomstid och relation till alkohol och narkotika

Anledningarna till varför någon tar alkohol kan vara många, det kan vara av samma anledning som varför man tar narkotika. Goldberg menar att de olika substanserna är utbytbara till viss del. En anledning till varför man dricker (eller tar droger) är just för att påverka omgivningen och människorna i denna omgivning till att uppvisa andra beteenden än mot vad som hade uppvisats i ett nyktert tillstånd (Goldberg 2010, s 63-64).

Även om illegalt bruk av narkotika förekommer i alla åldrar så är det unga som är den största gruppen konsumenter, skriver författaren i en brittisk kvalitativ studie om droganvändningens

normalisering hos unga (Shildrick, 2002 s 36-37). Hilde (2005, s. 57) refererar till en Malmöbaserad studie bland unga vuxna där det framkommer att cannabisrökning inte uppfattas som en avvikande handling som strider mot en framtida vuxen skötsamhet bland vanliga ungdomar, så länge det begränsas till ungdomstiden.

I en studie från Bosnien & Hercegovina där de undersökt skolungdomars medvetenhet och attityder kring narkotika, fann de att den största drivkraften för att testa olika preparat hos unga främst var nyfikenhet, men därefter även omgivningens, eller kompisars påtryckningar (Branković, et al, 2013 s 57).

I en studie från Storbritannien där de intervjuat 16-21-åringar från olika socioekonomiska bakgrunder, fann de att respondenter som brukar substanser som cannabis och amfetaminer i samband med arbete, gör det för att göra arbetet mer njutsamt. Samma fenomen observerades bland många ungdomar som brukar olika narkotika och alkohol i syfte att ändra sitt humör eller sinnesinställning (Boys, et al, 1999 s 377-378). Generellt kunde man se hur olika preparat användes för olika sammanhang, alkohol för socialisering, amfetaminer på nattklubb, cannabis på efterfesten eller för att somna och stimulanter hemma på rummet med kompisarna. De noterade även individer som blivit varse om de negativa effekterna av ett preparat, som skiftat sitt bruk till en annan substans, alltså fanns en medvetenhet, men ändå ett begär att bruka. Studien tar också upp förväntan som en viktig aspekt i bruket av olika substanser. Om någon vill sitta uppe hela natten och skriva en uppsats, så tar denne en drog som enligt förväntan hjälper dem att hålla sig vakna. Det andra exemplet som tas upp är en individ som talar om ecstasy i sitt umgänge och sin egen ecstastydebut - "I actually got round to using ecstasy, I'd already seen what ecstasy was doing - what it did to other people" (Boys, et al, 1999 s 378-379). En annan viktig aspekt är också huruvida de har en positiv upplevelse första gången de testat narkotika och det är något som starkt formar individens framtida vilja att bruka det. Det fanns även ett urval av respondenter som vidhöll åsikten att inte ta narkotika för att må bra, och endast när de redan mår bra, något som motiveras med en sund inställning till att man då kan undvika att forma ett psykologiskt begär (Ibid).

I Shildrick's paper (2002, s 36) som undersöker ungdomar, droganvändning och normalisering, fann de att den andel respondenter som definierade sig som "normala", eller "vanliga", och ej tillhörande någon specifik subkultur, hade minst exponering till droger av alla undersökta grupper. Samtidigt menar Shildrick (Ibid) att normaliseringsteorin översimplifierar hur droganvändningen ser ut bland unga och menar att det finns "särskild normalisering". Olika preparat används i olika syften, på olika sätt av olika grupper av unga. Författaren talar också om hur både cannabis- och amfetaminanvändningen ökar i Europa, till följd av att substanserna blir mer accepterade och integrerade i mainstreamkulturen bland ungdomar.

3.2 Normalisering

Begreppet normalisering handlar om olika slags värdeladdningar, att människor agerar och beter sig på olika sätt som uppfattas olika beroende på kontext. De normer bedömare har och inte handlingen i sig är det som bestämmer vilken värdeladdningen är (Svensson 2007, s. 32). Termen normalisering utvecklades under 1950-talet för att skapa "normala" livsförhållanden och termen har blivit alltmer inflytelserik när det kommer till grupper man anser vara missgynnade. Man pratar alltså om individer eller grupper som är stigmatiserade och som avviker från det som generellt anses som normalt (Parker, Williams & Aldridge 2002, s. 942). Det fanns dock en allt större skara ungdomar som visste allt mer om narkotika och som var mer sannolika att dessutom testa olika preparat. Detta i en brittisk kontext då studien utförts i nordvästra England där 465 ungdomar observerats och intervjuats över en period på 4 år. Droganvändning, en illegal aktivitet, var förekommande bland ungdomar i alla socioekonomiska skalor. Vad som var mest förbryllande var det förnuftiga bruket av rekreationsdroger även från mer försiktiga ungdomar, alltså de som använde lättare droger mer för avkoppling och tidsfördriv. Brukare av framförallt cannabis blev accepterade snarare än fördömda. När dessa sedan nådde in i de sena tonåren, nu även utan ett personligt bruk, erkände man att olika former av bruk av narkotika och droganvändande existerade (Parker, Williams & Aldridge 2002, s. 942-943). Man kan behöva bättre definiera och ompröva begreppet normalisering för att kunna förbättra användbarheten när det kommer till förståelsen av den ökande andelen användare av rekreationsdroger. Skillnaden blir att

personer med tungt missbruk vars fysiska utseende och sociala beteende försämras därmed blir stigmatiserade och inte ingår i mallen för det normala beteendet medan brukarna av rekreationsdroger ofta inte blir det så länge deras fysiska utseende och sociala beteende förblir detsamma (Ibid).

Parker, Williams & Aldridge (2002, s.943-944) spårade attityder till narkotika och konsumtionsmönster och man menar att narkotikamissbruk hade flyttats från ytterkanten av ungdomskulturen in mot dess centrum. Man försökte kartlägga det ökade antal brukare av rekreationsdroger med hjälp av normaliseringsperspektivet. Man gjorde det genom att ta reda på följande:

- Tillgång och tillgänglighet.
- Antal ungdomar som testat och brukar narkotika.
- Antal ungdomar som regelbundet använder viss olaglig narkotika.
- Attityder till bruk av rekreationsdroger av tonåringar och unga vuxna, speciellt icke-användare.
- Graden av kulturellt inrymmande av illegalt drogmissbruk.

Duff (2003, s. 434-435) tar upp forskning som försöker spåra viktiga förändringar i dagens ungdomskulturer vad gäller användning av narkotika och missbruk bland ungdomar och att man på grund av kulturförändringar kan tala om en normalisering av drogbruk i dagens ungdomskultur. Men även en notering av det skifte som skett i dagens ungdomskulturen och den plats användningen av narkotika har fått samt den roll den spelar. Man menar vidare att den omfattande kulturförskjutning som skett det senaste decenniet gör att existerande teorier och förståelse av ungdomars användning av narkotika behöver en omarbetning. Detta baserar man på en fem år lång longitudinell studie gjord på ungefär 2500 ungdomar i åldern 14-25 år i Storbritannien där man spårat attityder och beteenden när de börjar komma i kontakt med eller experimentera med tillåtna och otillåtna preparat. Man fann att det fanns ett omfattande experimenterande med både legala och illegala droger bland ungdomar i åldrarna 14-25 år och mer än 80% hade experimenterat med alkohol och tobak vid 16 års ålder. Vid 18 års ålder

hade ungefär 50% experimenterat med någon form av olaglig narkotika och de mest populära var cannabis, amfetamin, ecstasy och LSD. Drygt 25% av de ungdomar man följt var vanliga rekreationsdrogsanvändare vid 21 års ålder. Man fann också att det var vanligt att man i sin drogpertoar blandade lagliga och olagliga preparat. 70% drack alkohol veckovis och 30% rökte cannabis minst varje månad och har ett regelbundet bruk. Dock så bygger denna normaliseringstest mer på bedömning av frekvens och prevalens av ungdomars användning av olika substanser (Ibid).

Parker, Williams & Aldridge (2002, s.943-944) pratar om normalisering som ett mångdimensionellt verktyg, en sorts barometer som mäter förändringar i socialt beteende och kulturella perspektiv. Just i detta fall i riktning mot olagligt användande av narkotika och brukare. Normalisering är ömsesidigt, och man menar att bruket av rekreationsdroger håller på att bli tolererat av icke-användare på samma sätt som rökning av cigaretter blev under förra seklet. En anledning till detta kan vara det som Duff (2003, s.435) tar upp då han refererar till redan utförd forskning på ungdomar i Storbritannien. Nämligen att den stora andel brukare av rekreationsdroger har skakat av sig sina associationer med avvikande beteende och brottslighet och att en omfattande mängd av de som sysslar med detta bruk av narkotika kan beskrivas som anpassade och målinriktade unga personer som är icke risktagande som ser droger som en del av deras repertoar i livet.

I en artikel där de undersöker arbetslöshet, narkotika och uppfattningar hos europeiska ungdomar finner de att uppfattad risk spelar en viktig roll i droganvändning (Ayllón & Ferreira-Batista, 2016 s 8-9). Av de tillfrågade ungdomarna hade 68% uppfattningen att regelbundet bruk av cannabis var förbundet med hög risk, medan bara 23% menar att det är hög risk vid sporadisk användning. Dessa siffror har båda minskat över tid och det gäller även de som menar att cannabis inte för med sig någon risk alls. Något som visar på en förskjutning inom ungdomskulturen mot en mer normaliserad syn på drogen cannabis. Användning av andra preparat såsom kokain och ecstasy, sammankopplas av fler som preparat med hög risk, men även där kan man se en betydlig skillnad av uppfattningen mellan regelbunden och sporadisk användning (Ibid).

Shildrick (2002, s. 44) menar dock att normalisering i sig är ett alldeles för stort begrepp och kan inte täcka all narkotika, då vissa av dem kan och vissa av dem troligtvis inte kan normaliseras i ungdomsgrupper och ungdomskulturer överlag. Dessutom gör normaliseringsbegreppet en stor skillnad mellan rekreationellt bruk av narkotika och missbruk av det samma. Duff (2003, s. 435) skriver att ungdomar som brukar narkotika rekreationellt idag är välanpassade, ansvariga och utåtriktade unga vuxna som använder preparaten avsiktligt och strategiskt. Och deras användning har mer att göra med preferenser som livsstil och identitetsskapande snarare än påtryckningar från jämnåriga. Ungdomars fritidsbruk är idag sammankopplade med en rad sociala processer under ungdomstiden på samma sätt som vuxna njuter av ett glas vin efter en tuff arbetsdag (Ibid). På så sätt har narkotikans roll förändrats i ungdomskulturer och så även dess sociala status. Detta i sig gör att man kan prata om en normalisering av vissa narkotika, kanske främst då cannabis, men även narkotiska som partydroger har rört sig allt mer från subkulturer in mot centrum av ungdomskulturerna.

4. Metod och metodologiska överväganden

4.1 Val av metod

Vi har utfört en kvalitativ studie av anledningen att vi anser att det bäst lämpar sig utifrån studiens syfte och frågeställningar, då vi vill studera ungdomar och unga vuxnas uppfattningar om alkohol och narkotika. Enligt Bryman (2008, s. 340) så bygger kvalitativ metod på en forskningsstrategi där tonvikten oftare läggs på ord än kvantifiering vid insamling och analys av data. Detta passar vår studie då vi genom intervjuer kan lägga tonvikten på intervjurespondenternas ord och utsagor och lättare kan få fram deras uppfattningar än vad vi skulle fått genom kvantitativ metod och enkäter. En kvalitativ forskningsstrategi är induktiv och tolkande. Bryman (2008, s. 40-41) skriver att kvalitativ forskning lägger vikt på hur individerna uppfattar och tolkar sin sociala verklighet. Därför blir det en styrka för vår studie att använda oss av kvalitativ metod då vi söker efter ungdomar och unga vuxnas uppfattningar kring alkohol och narkotika. Likväl skriver Bryman (2008, s.41) att kvalitativ forskning ser den sociala verkligheten som ständigt föränderlig och där individerna inom denna sociala verklighet skapar och konstruerar vartefter. Ahrne & Svensson (2015, s. 12-13) skriver att det

med en kvalitativ metod går att förtydliga och lyfta fram värderingar och normer och sätta dessa i kontext på ett betydligt tydligare sätt än om vi använt oss av en kvantitativ metod. Bryman (2008, s. 363-364) skriver att kvalitativ metod ger undersökningen man vill utföra en chans att rymma detaljerade beskrivningar för vad som äger rum i den studerade miljön. Något som är av vikt för kvalitativa forskare då det beskriver den kontext där individer som är av vikt för studien agerar. Kvalitativa forskare betonar vikten av kontextuell förståelse av ett socialt beteende, alltså värderingar, beteenden, normer och uppfattningar som tolkas in i det sammanhang man studerar. Detta tänker vi kan hjälpa oss att se om det finns en eventuell normalisering i ungdomskulturer vad gäller narkotika utifrån våra intervjurespondenters utsagor och uppfattningar utifrån deras sociala verklighet. Dock kan vi inte dra generella slutsatser utifrån det intervjurespondenterna uttrycker, utan enbart hur de uppfattar hur det ser ut i den miljö de befinner sig i, som är en del av ungdomskulturerna i stort.

4.2 Urval

Genom snöbollsmetoden har vi rekryterat respondenter genom att vi förhört oss om vilka ungdomar och unga vuxna som vet mycket eller har klara uppfattningar om de teman som undersökts. När vi kom i kontakt med vår första intervjurespondent kunde denna senare härleda oss till andra respondenter som vi fick kontakt med. Vårt snöbollsurval som då är ett icke-sannolikhetsurval har använts för att ta kontakt med respondenter som är relevanta för studiens syfte och dess frågeställningar (Johannessen & Tufte 2003, s.84-85). Detta snöbollsurval menar Bryman (2008, s. 434) är ett tillvägagångssätt av ett målinriktat urval. En samplingsteknik vi valt för att skapa en överensstämmelse mellan forskningsfrågor och urval.

Urvalets storlek är enligt Ryen (2004, s 85), en omdömesfråga, men huvudregeln är att det inte finns någon huvudregel. Det betonas dock att man inte ska ägna för mycket tid åt perifera respondenter som kan komma att ”blåsa upp” resultatet i diverse riktningar. Ryen (Ibid) refererar till Patton (1990) som betonar att det viktiga för studiens validitet är hur urvalsproceduren förklaras och rättfärdigas.

Vårt urval består av en urvalsgrupp - ungdomar och unga vuxna i åldersspannet 18-24 år. Vi har genomfört intervjuer med 10 respondenter, tre ungdomar och sju tillhör kategorin unga vuxna. 40% av respondenterna identifierar sig som kvinnor och 60% som män. Varför vi inte har en helt jämn fördelning beror på att vårt snöbollsurval härlett oss till dessa respondenter, samt att könsliga skillnader inte är relevanta för vår studie.

Varför vi valt dessa respondenter är för att vi vill undersöka ungdomars och unga vuxnas uppfattningar om narkotika och alkohol och hur de upplever att deras status ser ut i ungdomskulturen. Vi siktade till en början in oss på ålderskategorin 18-25 år, men det visade sig tillslut att vår äldste respondent var 24 år. Varför vi valde denna ålderskategori var för att vi menar att ungdomstiden numera fortgår efter gymnasietiden. Vi gjorde även avgränsningen att vår yngste intervjurespondent fick vara 18 år gammal. Då vi vid en intervju med en minderårig respondent hade varit tvungna att ha vårdnadshavares samtycke. Eftersom att vi använde oss av ett snöbollsurval, det vill säga att man blir hänvisad till en möjlig respondent av en nuvarande respondent, har vi haft i åtanke att de personer vi blivit hänvisade till kan bära samma uppfattning som den som härlett oss. Vi vill mena att det inte nödvändigtvis äventyrar vår studie, då det ändå kan vara intressant att se om ungdomar inom samma umgängeskrets vidhåller samma inställningar (Bryman 2008, s. 350). Men det visade sig dock att vissa individer vi härleddes till hade alternativa uppfattningar. Med den tidsram vi arbetat utefter beslutade vi oss därför för att använda oss utav vårt snöbollsurval.

4.3 Val av intervjuform

Vi har genomfört kvalitativa semistrukturerade intervjuer (*Se Bilaga 1*) för att kunna svara på studiens syfte och frågeställningar. Bryman (2008, s. 419) skriver att en semistrukturerad intervju innefattar olika teman som intervjurespondenterna får prata kring. Samtidigt som det ger oss som intervjuar en chans att ställa följdfrågor kring saker som antingen är oklara för oss eller som vi vill fördjupa oss i. Därför har vi valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer då vi kunde ställa följdfrågor om det vi är intresserade av för att gå på djupet och få svar som är av konkret betydelse för vår studie och analys, samt ge möjlighet och utrymme att låta intervjupersonerna utveckla sina svar och reflektera kring följdfrågorna, som kan leda till

fler följdfrågor och ytterligare djup.

Varför vi valt semistrukturerade intervjuer är för att intervjuformen intresserar sig specifikt för intervjurespondenternas ord och vad de säger och vill ha sagt (Bryman 2008, s. 413).

Dessa semistrukturerade intervjuer gav de ungdomar och unga vuxna vi intervjuade möjligheten att ge uttryck för sina uppfattningar och syn på sin sociala verklighet genom egna utsagor och ord.

Dessutom kan denna intervjuform skapa en lite mer avslappnad intervju, då frågornas upplägg inte är strikt låsta, och därmed blir det enklare att komma på djupet med våra frågeställningar (Bryman 2008, 414-415). En styrka med vår kvalitativa semistrukturerade intervjuguide är att vi har kunnat vara flexibla och på det sätt fått fram respondenternas bild och uppfattning av deras sociala verklighet, vilket hjälper oss att sammankoppla det med vårt syfte och våra frågeställningar.

4.4 Genomförande av intervjuer

Ryen (2004, s 48) tar upp McCracken's åsikter om att en intervju ska inledas med kallprat om datum, plats, tid och deltagarnas namn. Därefter har vi inlett varje samtal med en "pragmatisk börda" vilket innebär i stora drag småprat för att mjuka upp stämningen, samt för att kunna lägga grunden för intervjun. Patel och Davidson (2011, s 77) tar också upp att en intervju vanligtvis avslutas med utrymme för kommentarer kring innehållet, samt möjlighet till tillägg av sådant som kanske blev osagt men önskades, detta gäller både för oss som intervjuare, men också intervjuobjekten. Detta har vi säkerställt genom att försäkra respondenterna att om respondenten själv känner att det var något som vi missat så kan denne även få utrymme att uttrycka detta.

Intervjuerna har utförts i grupprum på Campus Helsingborg. Intervjuerna vi genomfört har varierande längd: mellan 10 och 40 minuter. I genomsnitt har våra intervjuer varit ca 25 minuter långa. I och med att vissa intervjuer blev lite kortare än vad vi tänkt oss så valde vi därför att ha 10 intervjurespondenter istället för de 8 intervjurespondenter vi tänkte från

början. Bryman (2008, s. 429) menar att förhållandevis korta intervjuer inte behöver vara ett problem då även dessa kan ge viktig information.

De kortare intervjuerna beror på att de respondenterna inte varit lika öppna eller villiga med att dela med sig av vissa aspekter av sitt bruk, erfarenheter eller uppfattningar. Vi har också noterat att gymnasieeleverna inte haft lika goda reflektionsegenskaper och inte en lika välutvecklad självbild, vilket gjorde det svårt för dessa att svara på och vidareutveckla vissa frågor kring våra teman. Detta är någonting vi har tagit med i ekvationen under vår kodning. Vissa respondenter har även varit lite reserverade angående vissa frågor, de har förmodligen känt att det är något privat och som kan vara svårt att tala om. I dessa fall har vi försökt prata runt ämnet med olika följdfrågor, och vi har i några fall fått ut mer information från respondenterna, men i andra fall så har det fallit på att respondenterna menar att de inte vet eller har någonting att säga om det. I detta skede har vi avvikit från att pressa våra respondenter då de kanske inte varit bekväma med frågan. Men i stora drag har samtliga respondenter kunnat prata kring de teman vi satt upp samt kring följdfrågor som vi ställt under intervjutillfällena.

Problematiken kring gymnasieelevernas reflektionsegenskaper skulle kunna ha förhindrats genom en pilotintervju med en gymnasieelev, för att testa våra teman och frågor relaterade till dessa. Vi skulle även med fördel kunna ha skickat ut ett informationsbrev, även om informationen togs muntligt, till samtliga intervjurespondenter.

Då vi valt att genomföra semistrukturerade intervjuer så hade vi olika teman som vi intervjuade kring. Våra teman utformades efter studiens syfte och frågeställningar. Det var dessa teman som utgjorde vår intervjuguide (Bryman 2008, s. 419). Enligt Ryen (2004, s. 44-45), så bör man i de flesta studier ta hjälp av just en intervjuguide. Det är hur den är utformad som är av betydelse. Innan den utformas ska man reda ut vad för slags studie man vill genomföra för att veta vad man vill ta reda på. Bland annat kan en för fast struktur låsa eller till och med forma svaren, och därmed vad man kan dra för slutsatser av studien, en för utvecklad intervjustruktur hade alltså kunnat stjälp oss i vår kvalitativa undersökning (Ibid).

Det viktiga är att man tar tillvara på den flexibilitet som kontexten och intervjuobjektet tillåter (Ryen 2004, s 46).

Runt våra teman ställde vi sedan följdfrågor där vi ansåg oss behöva ett förtydligande eller fördjupande av det intervjurespondenten sagt. Genom detta arbetssätt fick vi som Bryman (2008, s. 413) skriver om en intervju där intresset är riktat mot respondentens ståndpunkt och uppfattningar samt där intervjun kunde röra sig i olika riktningar. Detta skapade flexibla intervjuer som vi genom följdfrågor kunde hålla relevanta till studiens syfte och frågeställningar.

4.5 Metodens tillförlitlighet

Bryman (2011, s. 352-353) som refererar till Lincoln och Guba (1985) har tagit fram två grundläggande kriterier för bedömning av en kvalitativ undersökning, *tillförlitlighet* och *äkthet*. Då man vill säkerställa och förtydliga termer och metoder, för att kunna bedöma kvaliteten i en kvalitativ studie. Reliabilitets- och validitetskriterierna förutsätter möjligheten att få fram en absolut bild av den sociala verkligheten (Bryman 2011, s. 354), varpå dessa kriterier utformades då man menar att en eller flera beskrivningar av verkligheten kan finnas.

Tillförlitlighet består av de fyra delkriterierna trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att styrka och konfirmera. *Trovärdigheten* lägger tonvikt på beskrivningar av den sociala verkligheten och ungdomarnas verklighetsbild vad gäller uppfattningar om olika substanser. En sak vi gjorde för att stärka studiens trovärdighet var att, med intervjurespondenternas godkännande, spela in intervjuerna. För att sedan transkribera dessa. Respondentvalidering kan göras för att stärka studiens tillförlitlighet ytterligare. Dock så har det på grund av tidsbrist inte varit möjligt att utföra. *Överförbarheten* innebär en intensiv studie av en liten grupp individer eller en liten grupp som har vissa gemensamma egenskaper och som man sen kan överföra till en annan studie oavsett kontext. En sak vi gjort för att försöka öka överförbarheten är att tydligt beskriva kontexten kring intervjun med intervjurespondenterna. *Pålitlighet* motsvarar reliabilitet och innebär att man säkerställer en fullständig redogörelse av alla faser i forskningsprocessen. Detta har vi genom studiens gång

försökt vara så tydliga som möjligt med. Det teoretiska övervägandet är också inkluderad i denna aspekt. *Möjlighet att styrka och konfirmera* handlar om god tro, vilket innebär att man gjort studien utan någon förbestämd tes. Det ska vara uppenbart att forskaren inte låtit personliga värderingar eller teoretisk inriktning influera utförande av och slutsatser från undersökningen det rör sig om (Bryman 2008, s 354-356). Vi har därför ämnat vara så objektiva som det bara går.

Äkthet, eller autencitet som det även kallas innefattar en rad kriterier. Äkthetskriterierna uppfattas dock ofta som provocativa och har inte fått något större inflytande. Ett av kriterierna passar dock in i det vi vill undersöka och det är ”*rättvis bild*”, som innefattar att undersökningen ger en tillräckligt rättvis bild av de olika åsikter och uppfattningar som studeras och som yppas av de ungdomar och unga vuxna som deltar i vår studie (Bryman 2008, s 356-357). Detta gjorde vi genom att transkribera materialet tillsammans för att seda gå igenom transkriberingarna, för att säkerställa att det som intervjurespondenterna sagt inte antecknats på ett felaktigt sätt.

4.6 Forskningsetiska överväganden

Då vi valt att rikta in oss på ungdomar och unga vuxna är det extra viktigt att försäkra intervjuobjekten om att de är väl informerade om att det är frivilligt att delta i studien och att de kan välja att avvika. Förutom frivillighet så rör våra grundläggande etiska frågor integritet, konfidentialitet och anonymitet för de respondenter som valt att delta (Bryman 2008, s. 131). Dessa fyra följande etiska överväganden har vi tagit hänsyn till när det kommer till våra intervjuobjekt:

Informationskravet, som innebär att vi informerat respondenterna om syftet för vår studie samt att deras deltagande är frivilligt och att de har möjlighet att avbryta sin medverkan, samt att de informerats om samtliga moment som ingår i vår undersökning. Vi har dock inte skickat ut ett informationsbrev till våra respondenter vilket kunnat hjälpa oss att förtydliga för respondenterna, men vi kände att det var tillräckligt att göra detta muntligt (Vetenskapsrådet u.å. s. 7-8).

Samtyckeskravet, som handlar om respondenternas rätt att bestämma över sin medverkan samt att de kan vägra att svara på enskilda frågor ifall de känner att de inte vill. Vi har i linje med detta krav begärt muntligt samtycke från respondenterna innan påbörjad intervju, detta för att försäkra både oss och respondenter. Vi har intervjuat personer som är 18 år och uppåt, därmed har vi inte behövt ha i åtanke att få samtycke från vårdnadshavare. Man kan tänka sig att vi kunde haft ett skriftligt samtycke, men vi menar att det inte behövts (Vetenskapsrådet u.å. s. 9-11).

Konfidentialitetskravet, då det är viktigt att våra respondenter känt sig trygga med att de kommer vara anonyma och att vi inte sparat några personuppgifter eller något som rör deras identitet. För att försäkra detta har vi givit våra respondenter fiktiva namn. Vi har även sett till att tillintetgöra materialet efter att vi behandlat och analyserat det. Detta för att obehöriga inte ska komma åt uppgifter om våra respondenter (Vetenskapsrådet u.å. s. 12-13).

Nyttjandekravet, då vi vill att respondenterna ska veta att de uppgifter som samlas in om dem endast får och kommer användas för forskningsändamålet, och ej i några andra syften eller sammanhang. Detta har vi försäkrat genom att förvara intervjuerna varsamt (Vetenskapsrådet u.å. s. 14).

Även Lövgren, Kalman & Sauer (2012, s 55) tar upp nyttans vikt samt övervägandet av möjlig skada för respondenterna, alltså är det viktiga aspekter att ha i åtanke. Dessutom så har vi informerat om att respondenterna inom en bestämd tidsram kan begära att information utesluts ur undersökningen om så önskas (Bryman 2008, s. 137).

När tystnadsplikt rått i miljöer vi vistas i, som till exempel på en skola, är det viktigt att ha sekretessen och tystnadsplikten i åtanke samt informera respondenterna om att detta gäller även för oss. (Vetenskapsrådet 2017, s. 40).

Intervjuerna har spelats in på mobiltelefon och respondenterna har fått ta del av de etiska övervägande vi tagit upp ovan innan intervjuerna påbörjats, detta för att de ska ha fått chansen att bli väl införstådda i studiens syfte och intervjuens upplägg för att kunna överväga om de fortfarande vill delta. Varför vi spelade in intervjuerna var för att vi skulle slippa föra anteckningar, något som hjälpte till att göra intervjuerna mer naturliga (Bryman 2008, s. 428). Men även för att säkerställa att studiens resultat blir tillförlitligt och inte baseras på dunkla minnesbilder och minnesanteckningar. Att vi båda var med på samtliga intervjuer var något samtliga intervjuerespondenter gav sitt samtycke till. Varför vi ville vara två som var delaktiga vid intervjutillfällena var för att ingen av oss är erfarna intervjuare. Vi fick i och med detta möjlighet att vara två som uppfångade intressanta aspekter att ställa följdfrågor kring. Om vi dock inte fått något samtycke till detta hade det kunnat äventyra intervjuerna i fråga relaterat till vår erfarenhet som intervjuare. Då vi riskerat att missa viktiga delar och följdfrågor.

4.7 Bearbetning och analysmetod

Efter genomförda intervjuer började vi direkt att transkribera intervjuerna i fråga. Detta då det annars kan uppfattas som en tidsödande process och genom att transkribera efterhand blir man mer medveten om olika underteman som dyker upp i relation till de teman man pratar kring (Bryman 2008, s. 429-430). Vi transkriberade första tillsammans för att säkerställa att vi transkriberade på samma sätt. Därefter delade vi upp intervjuerna mellan oss. Vi läste under tiden igenom varandras transkriberingar för att vara säkra på att intervjuerespondenternas ord återgetts på ett korrekt sätt. Därefter påbörjades kodning av materialet vilket vi gjorde i så kort anslutning som möjligt till transkriberingen då detta kan öka förståelsen av datan (Bryman 2008, s. 523).

Vi kodade inledningsvis efter utvalda teman, närmare bestämt de teman vi intervjuade kring. Dock så skriver Bryman (2008, s. 526) i problem som rör kodning att detta gör att det finns en risk att kontexten går förlorad i det som intervjuerespondenten säger. Vi läste då om de transkriberade intervjuerna igen för att fånga helheten i det som sägs.

Därför började vi koda intervjuerna på nytt, nu enbart delvis utefter de utvalda teman vi hade intervjuat kring. Vi märkte snabbt att vi var mer öppna då vi hittade andra nyckelbegrepp i intervjuerna som senare hjälpte oss att skapa nya teman, de teman vi i använder oss av i analysen.

De teman vi delvis kodade efter var följande: *Uppfattningar kring alkohol, uppfattningar kring narkotika, umgängets upplevda syn på alkohol och narkotika, normalisering samt livsstil.*

Exempel på nyckelbegrepp som vi stötte på under kodningen var *ungdomskultur* och *avnormalisering*.

När vi närmade oss kodningens slutskede började vi strukturera upp våra teman samt begrepp. Detta för att ge perspektiv och helhetssyn. Detta gjorde genom att färglägga våra teman med tillhörande nyckelbegrepp under varje tema. Där temat blev ett sorts samlingsbegrepp för olika nyckelbegrepp vi stött på under kodningen av materialet. Exempel på begrepp under temat *Uppfattningar kring narkotika* var rekreationellt bruk, tung substans, lätt substans, gruppsyck, bruk och missbruk, populärkultur och biverkningar.

Detta skapade sedan de teman som vi kommer att använda oss av i analysen, vilka är följande: *alkoholens roll och sociala ställning hos ungdomar, narkotikans roll och sociala ställning hos ungdomar, livsstil och ungdomskulturer, normalisering och avnormalisering samt sociala gränsdragningar och berusning i kontext.*

Vi avslutade med att göra en reducering av materialet där vi valde ut det analyserade material som ska presenteras i analysavsnittet. Vi gick då igenom de nya teman vi skapat för att säkerställa dess vikt för vår studie samt att vi gjorde ytterligare en genomläsning av de transkriberade intervjuerna för att säkerställa att vi inte missat något som skulle kunna vara av vikt. De citat som var av vikt för vår analys samlades och de som var för långa kortades ner för att fånga kärnan i det som sägs.

5. Resultat och analys

Våra intervjurespondenter är följande (med fingerade namn):

- Respondent 1 (Niklas): Man 24 år. Hemmahörande på universitet/högskola.
- Respondent 2 (Nikolai): Man 22 år. Hemmahörande på universitet/högskola.
- Respondent 3 (Rudolf): Man 18 år. Går tredje året på gymnasiet.
- Respondent 4 (Charlie): Man 22 år. Hemmahörande på universitet/högskola.
- Respondent 5 (Peter): Man 18 år. Går tredje året på gymnasiet.
- Respondent 6 (Lukasz): Man 24 år. Hemmahörande på universitet/högskola.
- Respondent 7 (Jasmin): Kvinna 21 år. Hemmahörande på universitet/högskola.
- Respondent 8 (Lina): Kvinna 20 år. Hemmahörande på universitet/högskola.
- Respondent 9 (Ingrid): Kvinna 23 år. Hemmahörande på universitet/högskola.
- Respondent 10 (Maria): Kvinna 19 år. Går tredje året i gymnasiet.

Nedan kommer vi analysera vårt material med grund i våra deskriptiva teorier, accounts och neutraliseringstekniker. Vi observerar också utifrån tidigare forskning.

5.1 Alkoholens roll och sociala ställning hos ungdomar

Samtliga respondenter har personlig erfarenhet av alkohol och menar att det är en norm i student- och ungdomskretsar, och även i samhället i stort. Respondent Peter säger följande när vi frågar om varför han använder alkohol i sociala sammanhang: "Ja, det tar bort socialfobin och sånt. Det är typ därför." Vi ställer en följdfråga kring på vilket sätt han i dessa sammanhang konsumerar alkohol, om det handlar om att uppnå berusning eller för den sociala aspekten och han säger då: "Jag tycker det är trevligt att dricka och det är inte riktigt bara för att bli full." Det visar att alkoholen kan användas som ett slags socialt smörjmedel som lättar upp stämningen och underlättar för folk att socialisera, vilket är någonting som förekommer i festsammanhang. Scott och Lyman (1968, s. 53) pratar om *bakgrundsförväntningar* som antagande-förväntningar, där respondenten i detta fall tolkat situationen på det vis att normen är att dricka alkohol i detta sociala sammanhang. Varför drack respondenten, jo för att ta bort den sociala fobin. Och alkohol har effekten av att kunna

göra det. Något som leder till ytterligare en *bakgrundsförväntning*, nämligen den att i sådana här sociala sammanhang ska man vara pratglad och trevlig. Utan dessa tolkningar hade Peter kunnat få ta del av anmärkningar på ett beteende som inte hade passat in. Att parera denna anmärkning effektivt genom att ta del av *bakgrundsförväntningarna* och anpassa sig efter dessa gör att det kan ses som ett *account* som blivit hedrat av Peter då jämvikt då råder mellan honom och övriga individer i detta sammanhang (Ibid).

En del respondenter har talat om hur det i sammanhang där alkohol konsumeras, ofta finns en “kom igen-inställning” där folk som börjar bli påverkade ofta pressar de mer nyktra personerna till att komma på samma nivå. Detta kan ses som en slags neutraliseringsteknik, ett förnekande av fördömnarna, (Sykes & Matza 1957, s. 664-670) då de mer påverkade individerna försöker rättfärdiga sitt bruk genom att få andra att göra det samma sak. Lina säger följande:

I vårt samhälle idag så anses det vara väldigt såhär socialt. Men, ja om man inte dricker alkohol och inte tycker det är så där jätte så blir du väldigt utstängd och människor tycker att man är tråkig och ja, man utesluts från gemenskapen i vårt samhälle.

Vi menar här på att det här visar på en social kultur hos ungdomar som säger att man ska dricka alkohol. Detta i sig gör att de ungdomar som inte gillar att dricka antingen utestängs från helgens gemenskap alternativt hittar metoder för att kringgå detta. Lina vidareutvecklar:

Ja, eftersom att jag själv inte är så jätteglad för att dricka alkohol så märker jag det att man måste ta något glas och så sitter man och håller på det jättelänge, kanske inte dricker upp det och så bara för att man ska slippa gå och köpa en gång till. Men man måste ha det där för att då få vara med i gemenskapen.

Man kan se det som att hon här använder glaset i sin hand som en ursäkt för att inte behöva köpa mer alkohol och så länge det finns där löper mindre risk att bli pressad på att faktiskt köpa mer. Enligt Scott & Lyman (1968, s. 47) så är denna form av ursäkt socialt godtagbar då

det hjälper till att mildra eller lindra ansvaret om beteendet riskerar att ifrågasättas. Alltså kan glaset i handen fylla funktionen att distansera sig från förväntningarna på att dricka mer. Då glaset finns där kan det antyda att personen faktiskt dricker och ingen vet vilket glas i ordningen det är. Lina berättar vidare om scenarion som är vanligt förekommande i krogmiljö och vad som kan hända om hon ertappas med att inte ha druckit tillräckligt.

Ja, det är alltid så att man ska, ”kom igen drick mer, amen du har ju knappt druckit något och det märks inte på dig, kom igen” och ja. Och desto mer folk dricker desto mer hetsar de andra till att man ska dricka.

Vi ser här tendenser att de som brukar alkohol vill ursäkta sitt drickande genom att förmå andra att göra detsamma, de vill omvända de negativa aspekterna av sitt beteende till något som kontextuellt är positivt. Detta går hand i hand med det Scott och Lyman (1968, s. 51) säger om rättfärdigande inom accounts.

Några av våra respondenter nämner även alkoholen som en form av ursäkt för de som druckit för mycket och inte kan hantera alkoholintaget. Där alkoholen blir syndabocken i dramat. Respondent Maria uttrycker sig så här:

Folk blir alldeles aggressiva och skyller bort sig för att de har druckit alkohol, vilket inte är så okej. Jag tycker även att man glömmer bort sig själv i alkoholen och man gör då misstag.

Scott & Lyman (1968, s. 50) benämner just "*scapegoating*" som en form av ursäkt, där individens ifrågasatta beteende är ett resultat av något annat, i detta fall alkohol. Här blir det tydligt att man försöker hitta en syndabock för att distansera sig från sitt beteende. Detta blir en del i ledet där man rättfärdigar ett annars oacceptabelt beteende med alkohol som grund för argumentationen.

Dock så har majoriteten av våra respondenter pekat på hur alkoholens roll i det sociala samspelet minskat markant och istället har narkotika trätt fram för att fylla olika funktioner beroende på vilken slags tillställning det rör sig om. Några av de mer drogliberala respondenterna har uttryckt att alkohol betraktas som ett av de mest skadliga preparaten.

Respondent Nikolai pratar om alkohol i relation till andra droger:

Asså bland det jag testat är alkohol definitivt det värsta, tror jag, men då har jag aldrig testat opiater eller sånt. Rent rusmässigt kombinerat med bakfyllan, avtändningen. Det är värsta drogen, tjack [amfetamin] kanske är där uppe också, men ja, alkohol, jag blir kaos av alkohol, ont i kroppen och grejer.

Vi kan här tyda att det inom en viss ungdomskrets skett en social distinktion där alkoholen tappat gentemot narkotika, även om alkohol fortfarande är ohotad när det kommer till användning hos ungdomar rent generellt. Speciellt då de flesta respondenter har uttryckt att alkoholen fortfarande är vanligt förekommande, och används friskt i många sammanhang och kretsar. Respondent Ingrid säger följande:

Jag tycker att vår syn på narkotika är lite väl hård jämfört med hur öppen syn vi har på alkoholkonsumtionen. Att det är väldigt vanligt att folk super väldigt mycket på helgerna och blir aspackade och så.

Värt att nämna är också hur ungefär hälften av respondenterna menar att alkohol är för med sig många skadeverkningar, och att de endast dricker sällan, och då i måttliga mängder. Ingrid vidareutvecklar:

Jag tycker att alkohol är mer skadligt i större mängder än vad cannabis är. Alkohol har orsakat väldigt mycket familjeproblem, jag är från [land] och där är det väldigt vanligt med alkoholmissbruk i samband med våld inom familjer och så. Så jag har, jag tycker nog att vi borde bli strängare med alkoholen. Och inte glorifiera det så mycket och tillåta det i samma mängder för att det är kulturellt. Eller hör till våra kulturtraditioner och

alkohol har också stor påverkan på levern och på utvecklingen i hjärnan hos ungdomar och så som man inte riktigt tar upp på samma sätt för att det hör till.

I CANs rapport 161 (2016 s 26) redovisas hur alkoholkonsumtionen på tio år minskat markant, antalet som testat alkohol i årskurs 9 har minskat med ca 30 procentenheter, samt att det även minskat hos elever i årskurs 2 på gymnasiet, detta med ca 10 procentenheter. Även mängden alkohol som konsumeras har gått stadigt nedåt, men här ser man också att det minskat kraftigast hos killar i årskurs 2 på gymnasiet, den gruppen som är mest prevalent inom droganvändning. Att både alkoholkonsumtionen minskat och debutåldern höjts de senaste åren kan antas vara ett tecken på att den tidigare starka alkoholnormen är på väg att förändras. Dock så har droganvändningen ökat i dessa ungdomsgrupper och därav kan man anta att det också spelar in, narkotika substituerar alkoholen. Som Goldberg (2010, s 63) tar upp så kan skälet till att någon tar alkohol vara av samma anledning som varför någon tar droger och vidare menar han att olika substanser till viss mån är utbytbara. En av anledningarna till att man dricker är just för att påverka människor i omgivningen till vissa beteenden (Goldberg 2010, s. 63-64). Om man då tänker sig att det i vissa ungdomskretsar börjar florera andra preparat som inger brukarna med andra beteenden än alkoholens effekter, så kan personer i omgivningen komma att sträva efter samma sinnesinställning och därmed kan de komma att testa och bli introducerade för de nya preparaten, vilket sedan propageras vidare, tillställning till tillställning och umgängesgrupp till umgängesgrupp, en avtraditionalisering av alkoholen och en normalisering av illegala preparat. Alkoholen kan även tänkas ha en avhämmande effekt vid festsammanhang där sinnestillståndet medför att man tar lättare på saker man annars skulle vara betydligt mer skeptisk till. Respondent Lukasz talar om ett sådant tillfälle:

Det var på en fest, vi hade druckit alkohol, plötsligt cirkulerar vad jag tror är en cigarett, men det är det inte. Den kommer fram till mig och en äldre kille säger ”testa”, ”Vad är det? Jag röker inte.” ”Det är inte vanliga cigg, det är gräs” jag hade redan hört talas om det och de andra såg okej ut så jag testade och tog några bloss, det var roligt och jag skrattade mycket, såg saker som inte var där. Det var en bra förstaupplevelse

Som Goldberg (2010, s 150) skriver så finns inga objektiva kriterier för vad som avgör ett avvikande beteende, och huruvida gärningen betraktas som avvikande beror delvis på om handlingen bryter mot någon regel, men också på hur andra reagerar på handlingen. I dessa sammanhang där handlingen (brukandet) inte får några negativa reaktioner från omgivningen, kan då ungdomarna ha lättare att skifta sina inställningar till något mer accepterande.

Alkoholen har fortfarande en betydelsefull roll i ungdomars rekreationella värld. Det är fortfarande den mest förekommande drogen på fester och på sociala tillställningar.

Alkoholens roll hos ungdomar är fortfarande den samma som den tidigare varit, men i mindre grad. Användningsområdena verkar minska inom vissa grupper snabbare än hos andra.

5.2 Narkotikans roll och sociala ställning hos ungdomar

Våra respondenter har i samtliga fall uttryckt att cannabis är vanligt förekommande i ungdomskretsar. Detta gäller även respondenterna som uttryckt en mer restriktiv syn på narkotika. Respondent Lukasz säger följande när vi undrat över vilka grupper cannabis förekommer i:

I unga kretsar används det på fester och i rekreationella syften, men jag tror inte det har någon roll vart du kommer ifrån, om du är invandrare eller svensk faktiskt. Absolut inte.

Våra respondenter har varit angelägna att ta upp olika preparats roller och påverkansområden. Flertalet av våra respondenter har pekat just på cannabis, dess olika effekter och rollen den spelar i deras rekreationella bruk. Detta innefattar bland annat att cannabis ska hjälpa mot ätstörningar, sömnproblem, ångest, stress och smärta. Respondent Ingrid, som själv inte röker cannabis, menar att:

Jag tycker att det [cannabis] är bättre än att äta massa mediciner och piller med andra biverkningar. Det är nog det ämne som finns att tillgå med inga konstaterade biverkningar.

Även MDMA har närmare hälften av våra respondenter menat ska ha egenskaper som kan hjälpa i terapi och parterapi. Respondent Ingrid säger:

[...]man kan använda MDMA i terapisyfte och så. Det gör det lättare att prata om saker, man känner inte sorg som man då har, om man behöver prata med någon. Så blir man inte sårad över det utan man försöker bara förstå för man bara känner en väldigt stor och stark empati.

Samma respondenter har även pekat på LSD och svamps perspektivgivande sinnestillstånd som kan användas som självrannsakande verktyg som man kan använda själv eller tillsammans med vänner. Scott & Lyman (1968, s. 52) skriver att just användandet av LSD fyller en roll inom *självförverkligande* som är en modern typ av accountet rättfärdigande. Och att de som brukar dessa preparat inte verkar se några fel med det beteendet. Utan indikerar istället en önskan att upplysa de oupplysta om vad de missat. Vi upplever att de av våra respondenter som använt LSD som preparat stämmer bra in på denna beskrivning. Här kommer en redovisning på den uppfattningen av vår respondent Lukasz som säger följande:

LSD, det är på en annan dimension faktiskt. Och det där använder jag absolut inte i festtillfällen, det där är mer som en resa man tar som individ, som själ också. En attraktion liksom, det är något utöver det vanliga, det gör man för att uppleva någonting nytt.

En annan respondent, Charlie menar:

LSD hade lätt kunnat användas i terapi, jag kan tänka mig parterapi, eller för att sluta röka eller sådant för det öppnar perspektiv. Det är väldigt intressant.

Även Peter nämner följande:

[...]Han som startade AA, han tog LSD och han slutade med alkohol med hjälp av det. Så jag tror att man kan använda psykedeliska droger på ett bra sätt.

Vår tolkning av dessa uppfattningar är att det används som en del i att hitta sig själv, ett sort självförverkligande medel i dagens moderna individualiserade samhälle, där individens roll och identitet måste skapas genom livserfarenheter snarare än genom tradition och familj. Där LSD som preparat och verktyg har sin betydelse och roll i deras livs-repertoar som man använder sig av för att forma sin självbild som ungdom i dagens samhälle. Giddens (2002, s. 10-11) kallar detta att skapa självet reflexivt i en tid som präglas av frihet, osäkerhet och valmöjligheter. Att det här går att se hur det sociala livets grundkaraktär och innehåll omformats genom den avtraditionalisering som skett i det moderna samhället. Ungdomarna är inte längre upptagna med det tidigare vardagslivets sysslor under tidigare epoker utan tvingas själva forma sin tillvaro i dagens ungdomstid och härigenom skapa sin egen livsstil. Som då kan innehålla en repertoar av olika narkotika för att fylla olika syften, roller och situationer, samtidigt som man sköter vardagens åtaganden och förhåller sig till de krav som sätts på arbetsplatsen eller i skolan.

Några respondenter har även betonat amfetaminers prevalens i ADHD-mediciner, samt att det kan hjälpa en att fokusera och hålla sig vaken, vilket gör detta preparat verkningsfullt vid festtillfällen. Nikolai säger följande vid följdfrågan om hur han använder olika substanser: "Asså, ja, du kan ju ha amfetamin till att plugga, eller städa hela huset kanske, helt perfekt då.[...]" Av dessa utsagor om flertalet olika substanser kan man tyda att ungdomarna använder preparaten av andra anledningar än att fördriva tid och ha roligt. Men med detta ser vi tendenser som skulle kunna visa på att ungdomarna rättfärdigar sina drogbruk genom att ställa dessa påstådda positiva egenskaper mot de negativa inverknings som finns. Varför man rättfärdigar kan bero på att man vill distansera sig från riskerna med beteendet (Scott & Lyman 1968, s.47). Med andra ord kan dessa intalade positiva egenskaper egentligen vara ett sätt att ursäkta användningen av de illegala substanserna. Man accepterar ansvaret för handlingen men hittar positiva associationer för att neutralisera de negativa associationerna. Scott & Lyman (1968, s. 51) menar att ett rättfärdigande är ett socialt accepterat yttrande som

neutraliserar beteendet och dess konsekvenser. Dessutom så verkar rättfärdigandet som så att man uttrycker och betonar beteendets positiva värden som motpol till motsatta påståenden. Problemet här kan tänkas bli att man låser sig vid det man anser positivt med beteendet och utvecklar ett tunnelseende där man förbiser negativa associationer och de konsekvenser beteendet och bruket skapar, både för en själv men också hos omgivningen. Denna neutraliseringsteknik gör att individen kan bortse från skadliga aspekter genom förnekande av detta. Sykes och Matza (1957, s. 667-668) skriver att individen inte anser att beteendet egentligen orsakar någon stor skada trots att det går emot lagen. Med skada här menar man både för individen själv och för samhället. Till exempel att bruket av en substans som innefattar köp från langare erkänns men rättfärdigas med att ingen direkt skadas av det. Man förnekar inblandning i en pågående droghandel som egentligen orsakar stor skada både för samhället och människor i närområdet. Detta går även in i neutraliseringstekniken förnekande av ansvar där individen kan anse att beteendet ligger bortom dennes kontroll (Sykes & Matza 1957, s. 667). Det är något många håller på med och är därför inte farligt och blir ett personligt förnekande av ansvar för det men gör. Här kan man tänka sig att förnekandet är kulturellt och socialt konstruerat och inte baserat på individens egna tankar.

Flertalet av våra respondenter brukar en eller flera substanser där alla har gemensamt att de gör det i grupp med andra ungdomar och unga vuxna. Man har alltså en umgängeskrets där narkotika spelar en betydelsefull roll och som speglar delar av dagens ungdomskultur. Så här säger vår respondent Lukasz:

[...]grupptricket är mest en ursäkt för att ta det, ser jag det som. Okej, jag kan förstå om man bara har en umgängeskrets och du känner dig utanför, absolut. Men för mig har det varit grupptrick på det viset att – t.ex. ville gruppen ta kokain, jag ville inte ta det, jag hade aldrig gått och fixat det själv, men eftersom gruppen ville så gick man och löste det och drog hela linan ut så att säga

Vår tolkning här är att individen fogar sig efter gruppens uppfattning och använder det som en ursäkt för att bruka preparatet just för att preparatet spelar så stor roll i gruppens aktivitet.

Scott & Lyman (1968, s. 52-53) beskriver begreppet "*honoring accounts*" och utifrån vår teoretiska utgångsram ser vi detta som att de i deras respektive sociala umgänge har rutiner för att ursäkta och rättfärdiga sitt bruk av narkotika och dess roll för både individen och inom gruppen. Så här säger Peter om cannabis:

Och när det gäller kompisar och sånt så tycker jag att de glorifierar det lite, på ett sätt att dem ser det som nånting som är helt ofarligt. Asså, vad ska man säga, att man kan röka det precis som att det var tobak.

Vi tänker här att vissa rutiner kring narkotikans roll senare kan föras vidare till hela subkulturer och till och med en hel kultur, som dagens ungdomskultur. Detta kan då gälla kulturen kring det rekreationella bruket av narkotika. Vissa rutiner för ursäkter och rättfärdiganden stannar dock i den grupp eller den subkultur där de först formades och når inte ut till hela ungdomskulturen. Detta kan i sin tur handla om uppfattningar och beteenden som ursäktas och rättfärdigas genom både accounts och neutraliseringstekniker inom grupper där man har ett bruk som kan anses som oansvarigt, ett riskbruk som riskerar att övergå i ett missbruk där inte längre vardagens sysslor och arbetets eller skolans rutiner längre följs. Scott & Lyman (1968, s. 53) menar dock att i båda dessa fallen så kan ungdomarna rättfärdiga bruket av narkotika och dess roll inom gruppen, subkulturen eller ungdomskulturen, men äldre individer och rättsväsendet kommer inte att godta ursäkter och rättfärdiganden som likasinnade ungdomar och unga vuxna hade gjort. Vissa typer av droger är idag på frammarsch inom vissa ungdomliga kretsar, dess roll och ställning växer och diversifieras, och detta fenomen propageras vidare med hjälp av normaliserande verktyg som ungdomarna och unga vuxna använder sig av i samspelet med andra.

5.3 Livsstil och ungdomskulturer

Ungdomstiden präglas av utbrytandet från barndomen och ingången till vuxenlivet. I denna långa process brottas ungdomar med frågor som sin identitet och sin roll i livet. Som Hilde (2005, s.58-59) skriver så är utvecklingen av en livsstil en viktig del av att vara ung. Men hur skapar ungdomarna sig en livsstil och vad har droger för roll i detta?

Alkohol används friskt i olika festliga sammanhang bland ungdomar. Alkoholen uppges vara sinnesförändrande och underlättar sociala interaktioner. Dagens ungdomar har dock börjat skifta sitt drickande till en mer diversifierad portfölj som innefattar andra preparat än bara alkoholen. Cannabis har trätt fram som en ersättare av alkoholen i mer avslappnade miljöer, istället för att dricka under en sammankomst kan nu istället rökning av cannabis förekomma. Respondent Peter säger följande:

Jag ser det såhär att det finns skillnad mellan bruk och missbruk. När det gäller cannabis i alla fall. Jag tycker inte det är farligare än att dricka, sålänge du inte missbrukar det.

Av de respondenter som testat partydroger så har många menat att dessa är ett substitut till alkohol. Partydrogerna framställs som att ge andra sinnesförändringar som enligt respondenterna passar bättre i sina sammanhang. Tyngre substanser såsom partydroger är inte lika förekommande i alla kretsar. Men de finns i subkulturer, på festivaler och rave. Flertalet respondenter menar att de känner till umgängeskretsar där dessa substanser är nästintill helt normaliserade och används friskt. MDMA och amfetaminer uttrycks vara vanliga på festivaler och rave. Respondent Lina, som själv inte tar narkotika av något slag, berättar om sitt festivalbesök:

Alltså det var, bara första festivalen jag var på så när vi kom dit så, alltså det var deras pupiller allihop var olika stora hit och dit och de var väldigt trevliga och väldigt så här öppna allihop. Men ändå lite så på ett närgånget sätt och så men man märkte att det inte var alkohol.

I de subkulturer som befinner sig på rave och liknande tillställningar så verkar bruket av dessa partydroger mer eller mindre vara normaliserat. Det är i dessa sociala sammanhang som ungdomarna formar sin livsstil och när dessa preparat då används för att fylla en funktion, som dessutom är lokalt accepterad, så kan dessa substanser då komma att bli inskrivna i ungdomarnas livsstilsrepertoar. Scott & Lyman (1968, s. 53) pratar om

bakgrundsförväntningar som en del av *accounts*. Och med *bakgrundsförväntningar* menar man de uppsatta antagande-idéer som tillåter de som interagerar i dessa sammanhang att tolka kommentarer och yttranden. Till exempel att en ungdom är påverkad av ett narkotiskt preparat på ett rave, varför är ungdomen det? För att ungdomen är på ett rave och det är så den subkulturen ser ut kring detta event. *Bakgrundsförväntningarna* till detta *account* har alltså blivit hedrat. Om dock ungdomen hade varit påverkad av ett narkotiskt preparat och rättfärdigar det med att man är på skolan och är påverkad för att skolan är tråkig, så har inte detta *account* blivit hedrat då *bakgrundsförväntningarna* inte stämmer överens eller är förankrad med uppfattningen av situationen, tillställningen eller beteendet. Lukasz säger följande:

[...]man måste veta vad det är för typ av grupp, vad det finns för olika underliggande värderingar och sånt, vi lever i ett samhälle där det är illegalt, man kan ju liksom inte gå och sjunga ut att man använder droger liksom. Jag håller det väldigt privat. Privat till en början.

Här tänker vi att man skiljer på rekreationella brukare av narkotika med riskbrukande ungdomar som inte förhåller sig till situationer samt *bakgrundsförväntningar*. Där de som inte uppfyller kriteriet för ett riskfritt brukande i längden får svårare, om de inte redan har det, att förhålla sig till vardagens och skolans värld på ett för samhället acceptabelt sätt. Därför kan rekreationella, sporadiska brukare av narkotika komma att influera grupper och ungdomskulturen enklare då deras beteende stämmer bättre överens med *bakgrundsförväntningarna*. Här tänker vi att detta influerar andra ungdomar och deras livsstilar och grunden läggs för den förändring som till viss del skett och som fortfarande håller på att ske inom grupper av ungdomar och dagens ungdomskultur vad gäller synen på ett rekreationellt bruk av narkotika. Detta i sin tur kan vi tänka oss lägger grunden för en början till en normalisering vad gäller det rekreationella bruket av narkotika inom ungdomskulturen. Men även för en förändring vad gäller det rekreationella bruket efter ungdomstiden. Respondent Charlie säger följande efter han berättat om hur öppen han är med sitt

cannabisbruk: "Oftast av min erfarenhet så har jag ju märkt att fler röker än vad man tror."

Respondent Peter uttrycket det så här:

Jag har aldrig tänkt på det innan helt ärligt. Jag tror det är någonting som en fas eller nåt, men det är ingenting jag tänker hålla på med hela livet. Men det är ingenting jag kanske slutar med helt, precis som folk som dricker typ.

Även respondent Lukasz reflekterar på ett liknande sätt:

Jag kommer aldrig säga till mig själv att jag aldrig kommer röka mer i mitt liv. Men jag tror att livet i framtiden kommer innebära fler ansvarsuppgifter och gentemot människor jag på något sätt ansvarar för. Och då kan jag inte göra exakt det jag vill lika ofta liksom, så då kommer det säkert trappas ner, tror jag.

5.4 Normalisering och avnormalisering

Samtliga respondenter upplever att cannabis har blivit mer normaliserat och att denna utveckling fortgår ännu. När vi frågar respondent Lina, som själv inte brukar någon narkotika, om cannabis blivit avstigmatiserat svarar hon "Ja, absolut." Vi frågar då om det är tydligt och får då svaret:

Ja, det tycker jag att det är. Som sagt när jag började festa som 16-åring så tyckte jag inte alls att det var så mycket och då var man ändå och festade med äldre, det är inte det att det var yngre. Men, alltså det var inte lika mycket då. Min syster när hon festade, det var heller inte så mycket. Just med den biten. Men jag tycker att idag så är det nästan varje fest man är på. Alltså det är, jag tror inte jag varit på någon fest senaste tiden där det inte finns någon som inte tagit det.

Normaliseringen ser våra respondenter främst bland ungdomar medan den äldre generationen generellt upplevs vara mer skeptiska. När det kommer till normaliseringen så uppfattar respondenterna det inte bara genom användningen av cannabis utan även på uppfattningar och

åsikter kring substansen bland personer i umgängeskretsar samt hos bekanta. Några respondenter har pratat om populärkultur, filmer musik och serier, samt olika länders lagförändringar som någonting som gjort att deras umgängen förändrat sin bild av främst cannabis. Respondent Lukasz talar om cannabis status:

Det är definitivt stigmatiserat i många kretsar i det svenska samhället. Bland ungdomar ser jag en avstigmatisering som sker. Det är mycket på grund av media, musik och filmer, vad jag anser, som porträtterar cannabis som någonting helt okej.

Respondent Peter säger följande när vi kommit in på temat normalisering:

Jag tror att, med tanke på att det håller på att legaliseras i delar av Amerika och sånt så tror jag folk ser det på ett annat sätt nu, iallafall cannabis då, och jag tycker det är en ganska bra sak. För jag tycker inte det är värre än att dricka.

Även Ingrid säger följande om cannabis:

Ja, bland ungdomar tror jag. Jag tror att det har att göra med populärkulturen. Mycket med filmer och serier och musik där det används helt vardagligt och det är nog inte så många som tänker på att det faktiskt är olagligt längre. Det är bara att gå på stan så kan man ibland känna att det är någon som står och röker i ett hörn och man bara jaha (skratt). Så jag tror faktiskt att ungdomar har annan syn på det. Så det kanske kommer att leda till en legalisering så småningom.

Detta är enhetligt med det socialkonstruktivistiska synsättet att dessa företeelser diskuteras och reflekteras kring, för att sedan bilda en ny uppfattning hos ungdomarna. Detta kan i sin tur leda till avtraditionalisering av samhällets nuvarande normer (Giddens 2002, s. 10-11). Cannabis kan då inom dessa kretsar komma att uppnå samma status som alkohol och tobak. Vad som kan antas bli problematiskt här, är hur dessa grupper eller subkulturer omfamnar denna intalade verklighetsbild för att propagera den vidare. Parker, Williams och Aldridge

(2002, s. 943-944) menar just att dessa tidigare perifera åsikter nu är påväg mot ungdomskulturens centrum. Det som kan försvåra denna företeelse är att ungdomarna formas av sina peers, och inte då överväger andra etablerade uppfattningar i förhållande till sin syn på saken. Alltså kan man anta att den allmänna uppfattningen hos ungdomar förändras och sprider sig exponentiellt inom dessa grupper via interaktion, då det är just där de formar sin världsbild (Lalander & Johansson, 2012, s 10-11). Vilket i sin tur då skulle leda till ett nytt förhållningssätt inom ungdomsgrupperingar. Många av våra intervjuobjekt har jämfällt alkoholens skadeverkningar med tyngre substanser, och i vissa fall menat att det är ännu värre att bli full än att bli hög på andra preparat. Så här uttrycker sig respondent Charlie:

Cannabis skulle jag säga är en lätt substans. Allt annat, inkluderat alkohol skulle jag kalla en tung substans. Med det skulle jag mena är att, ja helt enkelt att ett regelbundet bruk ger långvariga skador. Så det skulle jag säga är en tung substans.

När respondenterna jämfört cannabis med alkohol så har cannabis enligt nästintill alla respondenter betydligt mindre skadliga egenskaper än alkoholen. Endast en enskild respondent har likställt skadeverkningarna.

Det har betonats av flera respondenter hur cannabis i praktiken går att använda varje dag utan förödande konsekvenser, medan ett dagligt alkoholbruk är betydligt mer förödande, som Charlie är inne på. En del respondenter, generellt de mer drogliberala, har uttryckt ett mindre förakt mot alkoholen, de menar att avtändningen som olika tyngre substanser kan föra med sig, inte är i närheten av alkoholens tunga baksmälla, och använder detta som ett argument för alkoholens påstått starkare biverkningar. Respondent Lukasz menar följande:

Nej asså, grejen är såhär, alkohol är värre, enligt mig, det är mest skadligt fysiskt och psykiskt. Du tappar kontrollen på ett annat sätt på alkohol. Om du blir väldigt full. Tänk på vilken ångest du kan få, dagen efter. Bara för vad du har gjort, och sen så väljer man att dricka mer för att glömma bort det och så blir det en ond spiral. Men grejen är att det är jobbigare att dricka alkohol dagen efter du blivit full än att röka en spliff dagen efter

du har varit hög. Eftersom alkohol är värre, men det gör ju att cannabisbruket blir enklare att göra till en regelbundenhet över en längre tid utan att man märker några klara konsekvenser förrän tiden har gått och du märker att ja, du kanske missat många saker. Men rent effektmässigt och påverkan på kroppen, så är biologiskt sett alkohol värre.

Av deras utsagor kan vi härleda att alkoholen i vissa kretsar är på väg att avtraditionaliseras. Den tidigare rådande alkoholnormen som förespråkade drickande i flertalet sociala sammankomster, verkar vara på väg att ersättas med bruk av andra preparat.

5.5 Sociala gränsdragningar och berusning i kontext

Att dra droger över en kam är ingenting som ungdomarna gör idag. De skiljer på olika preparat, deras rus, användningsområden, biverkningar och farlighetsgrad. Bortsett från de tyngre preparaten som heroin och liknande substanser, så menar nästintill alla att alkohol hör till bland de mer farliga drogerna i vårt samhälle. Även bland de som har en mer restriktiv syn så är det fortfarande så att cannabis klassas som betydligt mycket mildare än alkohol. Respondent Jasmin, som testat cannabis endast vid enstaka tillfällen säger följande: "Alkohol är värre, enligt mig. Det kan ge större konsekvenser än vad cannabis kan göra." En respondent menade dock att cannabis minst är lika illa som alkohol. Av de respondenter som inte har lika mycket personlig erfarenhet som andra, så har fortfarande cannabis medicinska egenskaper betonats. Detta gäller även dem med mer personliga erfarenheter. Av de respondenter som har erfarenhet av andra preparat, så är det alltid i specifika sammanhang som dessa förekommer. Det är alltså ingen blind användning på ljusa dagen, det handlar om vilken typ av social sammankomst och vad som förväntas av denna som härleder användningen av en viss substans. MDMA har uttryckts vara förekommande på fester och festivaler, men även hemmavid med nära vänner. Psykedeliska preparat som svamp och LSD menas ha perspektivgivande egenskaper och därmed används dessa substanser som ett verktyg för att upptäcka sig själv i ett annat perspektiv. Exempelvis amfetaminer, har en del respondenter pekat på har egenskaper som kan hjälpa en att hålla sig vaken och fokusera, vilket då ska fungera som ett verktyg när man exempelvis ska plugga. Någonting som i princip alla respondenter som berört ämnet menar är farligt, är just opioider av olika slag. I denna gruppen

hittar man allt från morfin till heroin, och den numera vanliga gatudrogen tramadol. Detta har respondenterna snabbt avfärdat som farligt och något de aldrig skulle röra eller testa igen. Peter säger att: "Det finns en anledning till att jag aldrig har testat det ens, jag vill inte börja bruka det, jag känner folk som tar det och speciellt tramadol, det blir ett väldigt fast beroende." Även Lukasz säger: "Jag håller mig undan ifrån opiater, helt. Ingenting med heroin eller oxy eller något sådant." Det man kan se här är att narkotika inte används utan baktanke, precis som med alkohol så brukar man illegala preparat för att man är ute efter någonting, antingen för att använda det i bedövande syfte, men främst för att förändra sinnestillståndet och beteendet (Goldberg 2010, s 63). Dessa olika användningsområden som redovisas av våra respondenter rättfärdigas ofta efter uppfattningar om hur andra brukar preparaten. De tar inte in lagens ord i deras bedömning av riskerna, utan istället överväger de sin användning med information från internet, samt observationer kring hur deras omgivning hanterar preparaten. I fall då tyngre narkotika uppdagats så har våra respondenter distanserat sig från riskbrukande ungdomar och hänvisat till dessa preparats uppvisade negativa inverknings på brukarna, och därefter har de resonerat kring riskerna för att komma fram till att det är någonting icke önskvärt. Respondent Ingrid säger följande om ecstasy vid följdfrågan om hon vet med sig att hon känner folk som riskbrukar:

Inte som det är nu men när jag var yngre så hade jag lite killkompisar som åkte mycket på rave och de tog väldigt mycket ecstasy och de var där i flera dagar. Så de kunde vara alltså deprimerade under minst en vecka efteråt. Så att de inte kunde jobba på grund av det."

Hon talar även om hur hon kontrollerar sin användning av MDMA:

Bara man just håller koll på vad som händer och med MDMA ska man ha minst tre månaders mellanrum vid varje tillfälle för att låta hjärnan vila och bygga upp de organiska serotonin nivåerna igen. Så bara man håller koll på det så tycker inte jag att det gör någonting. Alltså visst på helgerna om du inte har jobb eller någonting så ta det

på lördag och sen ha söndag som ”recovery” dag. Det är precis samma sak som om man skulle ha varit ute och festat.

Respondent, Charlie, talar om hur olika bekanta använder partydroger på olika sätt:

Jag vet att, det här är det roliga för jag har distanserat mig från umgängeskretsar där de tar för lätt på droger. Det har jag gjort. Där var det en, på den nivån att eller dem var på den nivån...du har de här kompisarna som gör research. De kollar så här mycket får du ta av den här substansen, du måste vänta minst så här många månader innan du tar den igen, allting ska vara rätt och de tar inga risker. Sen finns det de här pundargrupporna som är, jag vill inte generalisera men ofta är de arbetarklass och sen så har de, de är inte så smarta rent generellt så då blir det att de likställer allting, cannabis, ecstasy, vad det än är och det är på den nivån. Och till exempel en sak som ecstasy, om man ska följa råd enligt folk som har koll då ska du ta det max fyra gånger per år, tre månaders mellanrum. De här personerna kanske tar det två gånger per helg och det förstör en. De har ingen koll, det förstör en mentalt. Det ”drainar” serotonin, dopamin i hjärnan. Tar du sådant ofta då förstör du de här receptorerna och allting. Och de har ingen koll på sådant de bara kör hårt och det är de som man ser ganska så snabbt, det går några månader och sen är de fucking vrak. Man bara, ‘vad sysslar du med?’ Dels så kan de inte märka att de förändrar hela sin livsstil och skit, tillvaron och närvaron. Men sen om man jämför då med de som då som har lite bättre koll, då är det ingen påverkan på vardagen för de gör det och planerar efter det. De gör det som en grej, de gör det ibland. Och då blir det inga konsekvenser, det är inte värre än att ta en fylla en gång i månaden. Det är samma sak där, dricker du varje dag då är det problem, tar du ecstasy varje dag, ja då blir det problem.

Här ser man tecken på sociala gränsdragningar bortom lagens ramar. Men på samma vis har de motiverat användning av vad som anses vara lindrigare preparat med grund i de mindre prevalenta negativa effekterna i dessa substanser, detta ofta i relation till alkoholens påstått starkare inverkningar. Det vi har sett här är hur de skapar referenspunkter i sin sociala

kontext, som de utgår från när de bedömer en substans. Detta kan visa på att ungdomarna faktiskt försöker ha ett ansvarigt förhållningssätt när det gäller till berusning. Men referenspunkterna alkohol och peers är egentligen ingen neutral utgångspunkt. Detta kan medföra ett upplevt ansvar, som faktiskt inte är grundat i något sanningsenligt. Vilket i sin tur då kan skapa en känsla av kontroll, som egentligen inte är baserat på någonting konkret. Som Sykes och Mataza (1957, s 664-670) skriver så kan detta ses som en slags neutraliseringsteknik, ungdomarna rättfärdigar sitt bruk genom att förneka skadeverkningarna, begrundat i deras egna observationer och inte i fakta. Man kan tänka sig att de personer som våra respondenter refererar till som riskbrukare, faktiskt har samma utgångsläge, men att deras referenspunkter baseras på egna observationer, som därför rättfärdigar deras tyngre bruk. Dessa lösa referensramar som ungdomarna försöker applicera bäst de kan, kan tänkas leda till en situation där det inte går att skilja på bruk, riskbruk och missbruk, eftersom att alla har olika utgångspunkter och erfarenheter. Hur kommer samhället se på narkotika, och hur kommer Sverige förhålla sig till dessa ungdomliga normer i framtiden?

5.6 Resultat

Av det vi kommit fram till i vår undersökning så har vi observerat att alkohol fortfarande har en betydelsefull roll i det sociala samspelet, ungdomar emellan. Det är den vanligaste substansen som används i samhället och även hos unga. Det som är intressant är att alkoholens roll är påväg att minska i ungdomsvärlden. Alkoholen håller på att ersättas av narkotika. Olika droger används för olika tillfällen, och ungdomarna har sållat bort alkoholen från många sammanhang, för att istället ersätta den med andra preparat. Detta kan handla om cannabis i avslappningsyfte eller partydroger i festsyfte. Just synen på cannabis har utvecklats till nästintill accepterad av en stor andel ungdomar idag. Även de ungdomar som personligen inte använder cannabis har sett en normalisering i sin omgivning, dock är alla inte lika positivt inställda till cannabis, men även de som är emot substansen har jämställt skadeverkningarna med alkohol eller till och med menat att cannabis är lindrigare. Inom ungdomskulturen så har alkoholen alltså åsidosatts för att i olika situationer ersättas av andra droger. Utöver denna ökning av annan narkotika, så har alkoholen även fått en mindre svartmålning av många ungdomar. De har pekat på starka personlighetsförändringar under

användning, den starka baksmällan och andra aspekter som någonting icke önskvärt. Så hur kommer framtiden se ut? Kommer alkoholens starka status minska, kommer ungdomarna kunna skilja på bruk och missbruk utanför lagens ram och vad kommer hända med Sveriges narkotikalagstiftning?

6. Slutdiskussion

Att alkoholen tappat status bland unga samt att andra substanser trätt fram i dess ställe kan tänkas leda till nya normer i samhället i framtiden. Den tidigare mer eller mindre obligatoriska alkoholen på sociala tillställningar har ersatts av ett mer målinriktat preparatbruk, där olika tillställningar härleder bruk av olika substanser, för att inge brukarna med olika känslor. Vad kan detta betyda för Sverige på sikt? Som Johnson, Richert och Svensson (2017, s 164) tar upp så skiljer sig politikernas syn mellan alkohol och narkotika på många sätt. Exempelvis ses alkoholmissbruk i grunden som brukarens fel, medan narkotikamissbruk anses härledas av preparaten och ej brukaren. Alkohol betraktas som relativt ofarligt för den enskilda, medan narkotika ses som farligt för mängden. Tillgängligheten ses ej som ett problem i förhållande till alkoholproblem, medan tillgängligheten betonas gällande narkotika. Det intressanta här är egentligen att alkohol bör jämföras med annan narkotika, eftersom alkohol också är en psykoaktiv substans, men värderingar gör att gemene man ser olika samband mellan drog och missbruk. Jönsson (2010, 106-109) skriver om den svenska alkoholdiskursen och tar upp olika tidsepoker som präglar den svenska alkoholdebatten under det förra århundradet. Dessa epoker definieras utifrån den politiska diskursen under varje tidsperiod och är följande, i kronologisk ordning: Olämpligt beteende (förbudstiden), frihet under ansvar, bristande social integration, folkhälsoproblemet, alkoholproblemet från ett EU-perspektiv. Ersätter man alkohol med narkotika i detta tidsförlopp, så kan man se att narkotikadiskursen i dagsläget befinner sig i det första skedet, olämpligt beteende, men att ungdomar idag skiljer sig från den allmänna diskursen, de har förflyttat sin diskurs till frihet under ansvar. Det man då kan fråga sig är om utvecklingen kommer se ut som den gjort med alkohol de senaste hundra åren, kommer narkotikadebatten utvecklas till en debatt som inte handlar om förbud, och istället handlar om skademinimering? Norge har precis röstat för att avkriminalisera bruk av narkotika i Stortinget, och är alltså inne i tidsepoken folkhälsoproblemet. Men i Sverige står

de flesta politiker fortfarande fast vid nollvisionen, och menar att den tjänat oss väl. Kommer det ske en skiftning här när de rekreationella drogbrukarna växer upp och tar plats på den politiska scenen, eller kommer vår utveckling präglas av EU-lagstiftningar? Kommer vi så småningom se en lagstiftning som liknar Nederländernas eller Portugals, där bruk är avkriminaliserat, eller kommer brukare förbli demoniserade?

Vad har socialt arbete för roll i detta? I dagsläget är narkotikabruk alltså kriminaliserat, och den som blir ertappad påverkad eller i innehav, kan få en prick i brottsregistret, bli av med körkort, och i vissa fall arbete. Denna utgångspunkt är inte direkt optimal i förhållande till missbruksvård. Någon som har ett problematiskt bruk som faktiskt vill ha hjälp med detta, kan tyngas av en rädsla av dessa möjliga konsekvenser, samt den samhälleliga stigmatiseringen. Att missbruket istället skulle ses som ett socialt problem och inte som en kriminell handling, hade förmodligen lett till att fler som döljer sitt missbruk hade vågat träda fram för att få den hjälp de behöver. Här drar vi en parallell till 60-talets tvångsvård av narkomaner, där alltför få missbrukare kunde fångas upp av vården (Edman 2011, s 152-153), brukarna var rädda för konsekvenserna av inläggningen. Goldberg skriver om narkotikakommisionens åtgärder för missbruksvård på anstalter och tar upp de många repressiva åtgärder som föreslås, såsom mer visitering, besöksinskränkning, indragen telefonanvändning och andra aspekter som bland annat innefattar övervakning av olika slag. Därefter frågar han läsaren vad de berörda individerna kommer tänka kring missbruksvården i efterhand, när de blivit utsatta för stämpling och förmodligen fått en förstärkt negativ självbild. "Det lär knappast öka deras motivation till att försöka bli samhällsnyttiga medborgare." (Goldberg 2005, s 141-142). Idag förekommer även LVM-omhändertaganden av missbrukare, vilket också kan tänkas ses som avskräckande för missbrukare, då detta är en slags tvångsintagning. Frivilliga SOL-placeringar hade kanske blivit bättre mottaget av de berörda. Den förebyggande aspekten av missbruksprevention byggs i Sverige idag på stigmatisering och skrämselfpropaganda, detta redan från grundskolan. I fall narkotika skulle avkriminaliseras kan man tänka sig att stigmatiseringen avskrivs till viss del, men att preventionsarbetet istället kunnat fokuserat på sakliga argument och resonemang kring preparats olika inverknings och bieffekter. På det viset hade kanske fler kommit att testat

narkotika, men de hade i så fall varit införstådda med de verkliga riskerna, och inte bara tom skrämselpropaganda, och på det viset hade de löpt mindre risk att falla i missbruk, precis som att folk idag vet att alkohol ska drickas med måtta.

Referenslista

- Ahrne, Göran & Peter Svensson (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl. Malmö: Liber.
- Ayllón, Sara & Natalia Ferreira-Batista (2017). Unemployment, drugs and attitudes among European youth. *Journal of Health Economics*.
- Barlebo Wenneberg, Søren (2010). *Socialkonstruktivism*. Malmö: Liber.
- Boys, Annabel, John Marsden, Jane Fountain, Paul Griffiths, Garry Stillwell & John Strang (1999). What Influences Young People's Use of Drugs? A qualitative study of decision-making. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 6(3):373-387.
- Brain, Kevin (2000) *Youth, Alcohol and the Emergence of the Post-Modern Alcohol Order*. Occasional Paper Number 1 (London, The Institute of Alcohol Studies).
- Branković, Suada, Mersa Šegalo, Arzija Pašalić, Jasmina Mahmutović, Amila Jaganjac, Amra Čustović-Hadžimuratović & Elisa Vreto (2013). Awareness and attitude of secondary school students about drug use. *Journal of Health Sciences*, 3(1):55.
- Bryman, Alan (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl. Malmö: Liber.
- Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (CAN). (2016). *Skolelevers Drogvanor 2016* (Rapport nr 161). Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.
- Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (CAN). (2017). *Drogutvecklingen i Sverige 2017* (Rapport nr 164). Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.
- Duff, Cameron (2003). *Drugs and Youth Cultures: Is Australia Experiencing the 'Normalization' of Adolescent Drug Use?*. *Journal of Youth Studies*, 6(4):433-447.
- Forkby, Torbjörn, Solveig Olausson & Russell Turner (2013). *Cannabisanvändning bland ungdomar: En sammanställning av forskning för en kunskapsbaserad prevention*. Rapport 2013:04 Västra Götaland: Länsstyrelsen.
- Giddens, Anthony (1999) *Tradition*, 1999 BBC Reith Lectures—Lecture 3 (London, British Broadcasting Corporation).
- Giddens, Anthony (2002). *Modernitet och självidentitet*. Göteborg: Daidalos.
- Goldberg, Ted (2005). *Samhället i narkotikan*. Solna: Academic Publishing of Sweden.

- Goldberg, Ted (2010). *Hur blir man narkoman?*. Solna: Academic Publishing of Sweden.
- Hilte, Mats (2005) Hur kan vi förstå drogrusets drivkrafter? Sociologiska perspektiv på användning av alkohol och narkotika. I: Katarina Johansson. & Peter Wirbing (red.) *Riskbruk och missbruk*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Johannessen, Asbjørn & Per Arne Tufte (2003). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.
- Johnson, Björn, Torkel Richert & Bengt Svensson (2017). *Alkohol- och narkotikaproblem*. Lund. Studentlitteratur.
- Jönsson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv*. Malmö: Liber.
- Lalander, Philip & Thomas Johansson (2012). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lövgren, Veronica, Hildur Kalman & Lennart Sauer (2012) Känsliga personuppgifter - mellan prövning och forskningspraktik. I: Hildur Kalman & Veronica Lövgren (red). *Etiska Dilemman: Forskningsdeltagande samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups
- Parker, Howard, Lisa Williams & Judith Aldridge (2002). The Normalization of 'Sensible' Recreational Drug Use. *Sociology*, 36(4):941-964.
- Patel, Runa & Bo Davidson (2011). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Percy, Andrew, Joanne Wilson, Patrick McCrystal & Claire McCartan (2011). *Teenage drinking cultures*. York, Royaume-Uni: Joseph Rowntree Foundation.
- Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju*. Malmö:Liber.
- Sahlin, Ingrid (2013) Sociala problem som verklighetskonstruktioner. I: Anna Meeuwisse & Hans Swärd. (red.) *Perspektiv på sociala problem*. 2. uppl. Stockholm: Natur & Kultur
- Scott B. Marvin & Stanford M. Lyman (1968) *Accounts*. American Sociological Review, Vol 33, (1): 46-62
- Shildrick, Tracy (2002). Young People, Illicit Drug Use and the Question of Normalization. *Journal of Youth Studies*, 5(1):35-48.
- Siokou, Christine (2002) Seeking the vibe: the Melbourne rave scene, *Youth Studies Australia*, 21(1):11–18.
- SOU 2000:126, *Vägvalet. Den narkotikapolitiska utmaningen*.

Svensson, Kerstin (2007). *Normer och normalitet i socialt arbete / Kerstin Svensson (red.)*.

Lund: Studentlitteratur.

Sykes M., Gresham & David Matzas (1957) Techniques of neutralization: a theory of delinquency. *American Sociological Review*. Vol.22, (6), Dec 1957: 664-670

Tengström, Anders & Mattias Gunnarsson (2012) Ungdomar och ohälsa. I: Claudia Fahlke. (red.) *Handbok i missbrukspsykologi*. Malmö: Liber.

Vetenskapsrådet (2017). *God Forskingsed*. VR1708. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet (u.å) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1

Då vi haft semistrukturerade intervjuer så har vi inte direkt haft färdiga frågor att utgå från. Vi har haft teman som baserats på vårt syfte och frågeställningar som vi pratat runt för att sedan låta respondenten föra samtalet vidare. Vi har haft några förbestämda frågor som vi använt oss av, de redovisas under sina respektive teman

- **Uppfattningar kring alkohol**

- Hur ser du på alkohol?

- Hur upplever du att alkohol används, i vilka sammanhang och på vilket sätt?

- **Uppfattningar kring narkotika**

- Hur ser du på narkotika?

- Har du använt någon narkotika?

- **Umgängets upplevda syn på alkohol och narkotika**

- Hur uppfattar du att din umgänge ser på alkohol?

- Hur uppfattar du att din umgänge ser på narkotika?

- **Normalisering**

- Hur upplever du att omgivningen ser på narkotikabruk?

- Hur upplever du att omgivningen ser på användandet av alkohol?

- Upplever du att synen på alkohol och narkotika har förändrats?

- **Livsstil**

- Vilken omfattning har alkohol i ditt liv?

- Vilken omfattning har narkotika i ditt liv?